

RAPORT Z BADANIA
PROBLEMY SPOŁECZNE
W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

GMINA ZIELONKI 2021

Spis treści

CZEŚĆ I	4
Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych.....	4
Cel badania.....	4
Grupa badawcza	4
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym.....	5
Problem przemocy w środowisku domowym.....	8
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi.....	10
Palenie papierosów.....	10
Picie alkoholu.....	11
Zażywanie narkotyków	13
Uczniowie a inne zagrożenia	16
Komputer i Internet w życiu uczniów	16
Uczniowie a problem zjawiska cyberprzemocy.....	16
Wpływ pandemii COVID -19 na zachowania uczniów	17
CZEŚĆ II.....	19
Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych	19
Cel badania.....	19
Grupa badawcza	19
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym.....	20
Problem przemocy w środowisku domowym.....	23
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi.....	25
Palenie papierosów.....	25
Picie alkoholu.....	27
Zażywanie narkotyków	31
Zażywanie dopalaczy	33
Młodzież a inne zagrożenia.....	35
Młodzież a problem zjawiska cyberprzemocy.....	35
Wpływ pandemii COVID -19 na zachowania uczniów	35

BIBLIOGRAFIA	43
Spis publikacji.....	43
Źródła internetowe	44
Spis wykresów	45
Spis tabel	47

CZEŚĆ I

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych

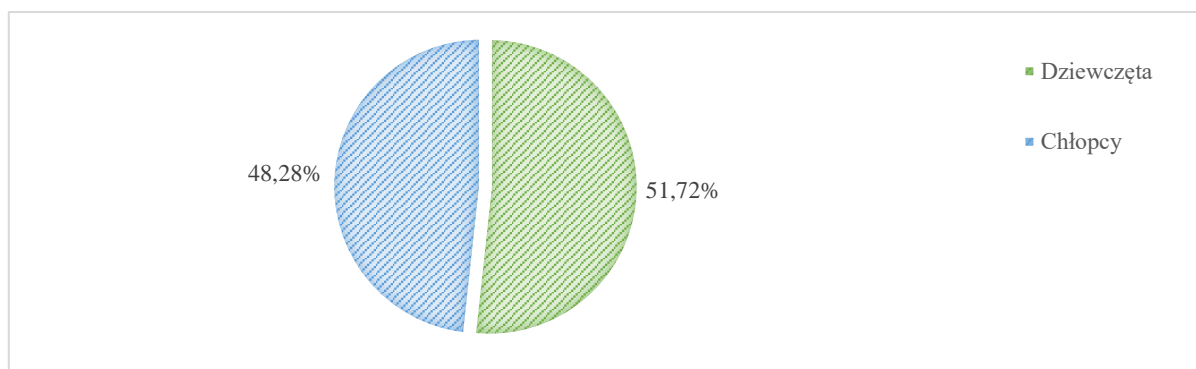
Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

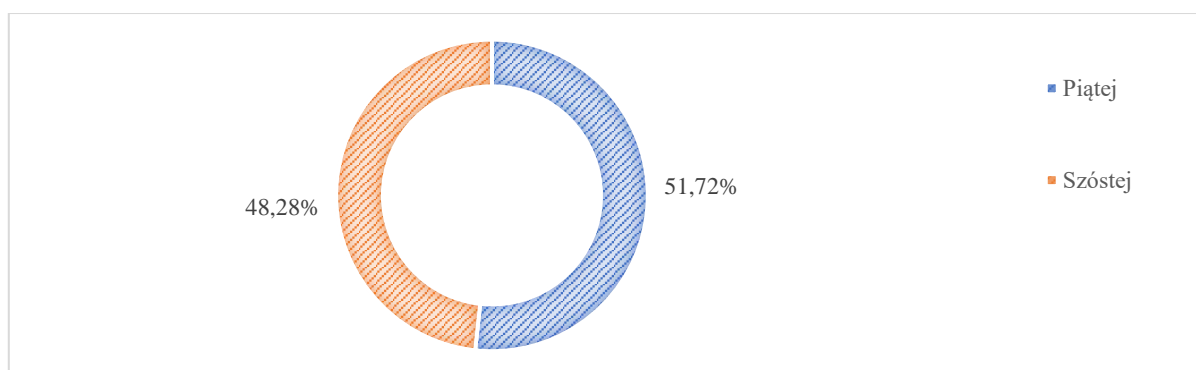
- 1) przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- 2) używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- 3) używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 203 uczniów klas piątych i szóstych szkół podstawowych z terenu gminy Zielonki. W grupie badanych znalazło się 105 uczennic i 98 uczniów.

Wykres 1. Podaj swoją płeć.

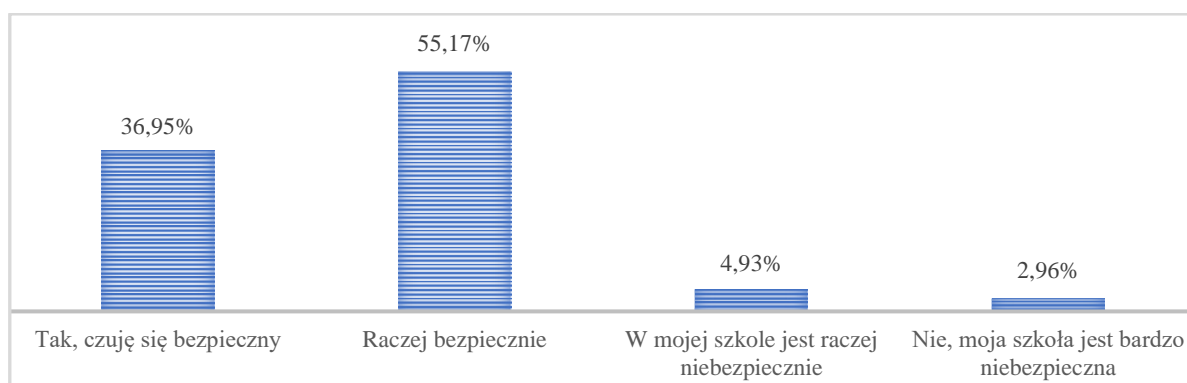

Wykres 2. Jesteś uczniem klasy?

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

„Szkoła jest odzwierciedleniem problemów, z jakimi spotyka się społeczeństwo. Klimat moralny i społeczny narodu, społeczności lokalnej czy rodziny znajduje swoje odbicie w sposobie postrzegania przez uczniów wartości edukacji oraz w ich zachowaniu w szkole. Narastające stare i pojawiające się nowe problemy społeczne, takie jak alkoholizm, przestępczość, bezrobocie etc., porażka społeczeństwa w realizowaniu podstawowych potrzeb dzieci, począwszy od potrzeb fizjologicznych i bezpieczeństwa, skończywszy na potrzebie samorealizacji wpływają na pojawianie się i wzmaganie problemów z zachowaniem, wśród których znaczące miejsce zajmuje agresja i przemoc. Związek między problemami społecznymi a zachowaniami uczniów wskazuje na wielość czynników tkwiących poza szkołą, nad którymi nie ma ona kontroli.”¹

Chcąc pozyskać informacje dotyczące klimatu panującego w szkołach, zadano uczniom klas piątych i szóstych pytanie o to czy czują się w swojej szkole bezpiecznie. Z odpowiedzi badanych wynika, iż najczęściej czują się raczej bezpiecznie. Taką odpowiedź wskazało 55,17% uczniów. Kolejno 36,95% ankietowanych przyznało, że czuje się w szkole bezpiecznie, 4,93% stwierdziło, że w szkole jest raczej niebezpiecznie. Pozostałe 2,96% zaznaczyło odpowiedź, że szkoła jest miejscem bardzo niebezpiecznym.

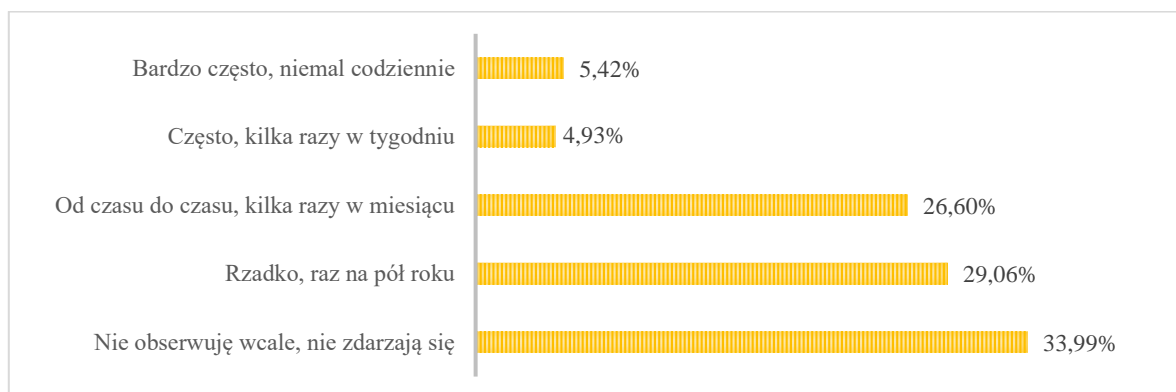

Wykres 3. Czy czujesz się w swojej szkole bezpieczna(y)?

Pomimo tego, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. Tego typu zjawiska przemocowe obserwowane są rzadko, raz na pół roku przez 29,06% badanych, 26,06% uczniów potwierdza występowanie zjawisk przemocy kilka razy

¹ Kołodziejczyk. J, *Agresja i przemoc w szkole*, Kraków 2004, <http://www.powiatwolowski.pl/files/file/Agresja-przemoc-wszkole.pdf>, str.5

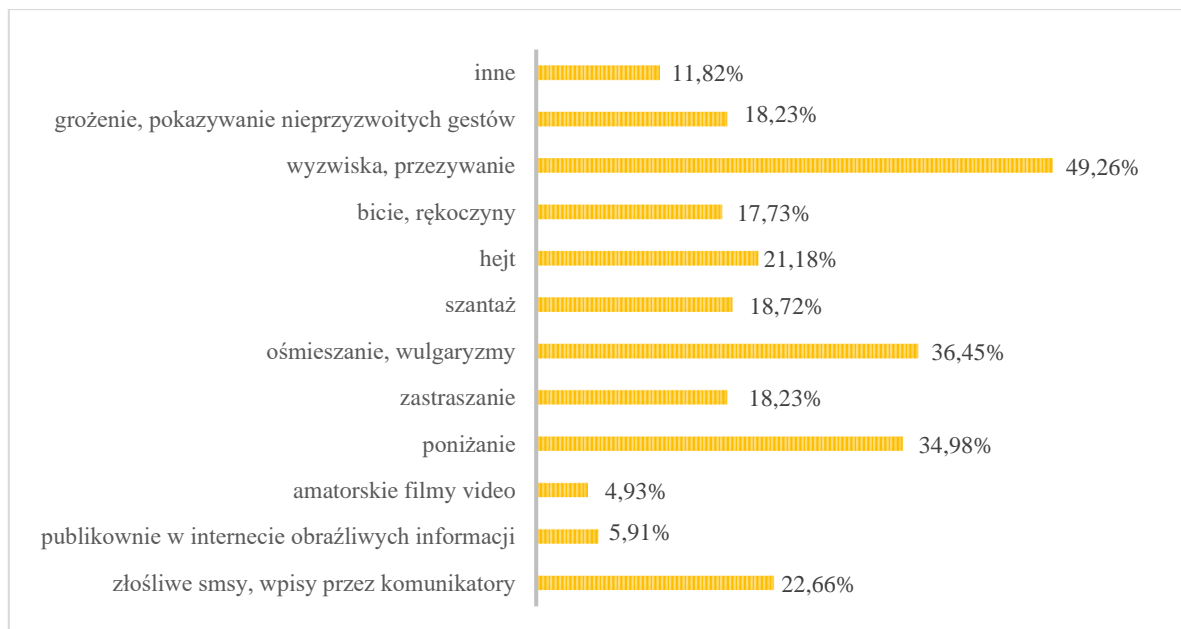
w miesiącu. Bardzo częste występowanie przemocy wskazało 5,42% badanych uczniów. Pozostałe 33,99% badanych stwierdziło, że takie sytuacje w ogóle się nie zdarzają.

Wykres 4. Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?

Uczniowie zostali także bezpośrednio zapytani o to czy kiedykolwiek sami byli ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy. Z odpowiedzi respondentów wynika, że 17,73% z nich, w tym 16,19% ogółu dziewcząt i 19,39% ogółu chłopców osobiście doświadczyło przemocy. Ponadto 19,21% ankietowanych; w tym 20,00% ogółu badanych dziewcząt i 18,37% ogółu badanych chłopców przyznało, że są w szkole uczniowie, których się boją.

W kolejnym pytaniu poproszono uczniów o odpowiedź, czy kiedykolwiek spotkali się z konkretnymi formami przemocy. Największy odsetek badanych, tj. 49,26% wskazał na agresję słowną. Kolejno 36,45% spotkało się z ośmieszaniem i wulgaryzmami, natomiast 34,98% było ofiarą poniżania. Pozostałe wyniki przedstawione zostały poniżej.

Wykres 5. Czy w stosunku do Ciebie miało miejsce któreś z powyższych zachowań przemocowych?

Poproszono uczniów klas piątych i szóstych o odpowiedź czy poza terenem szkoły również spotykają się z aktami przemocy. 18,72% ankietowanych, w tym 13,33% ogółu

badanych dziewcząt i 24,49% ogółu badanych chłopców przyznało, że spotyka się z przejawami przemocy poza szkołą. Pozostali uczniowie tj. 81,28% zaprzeczyli by takie sytuacje miały miejsce.

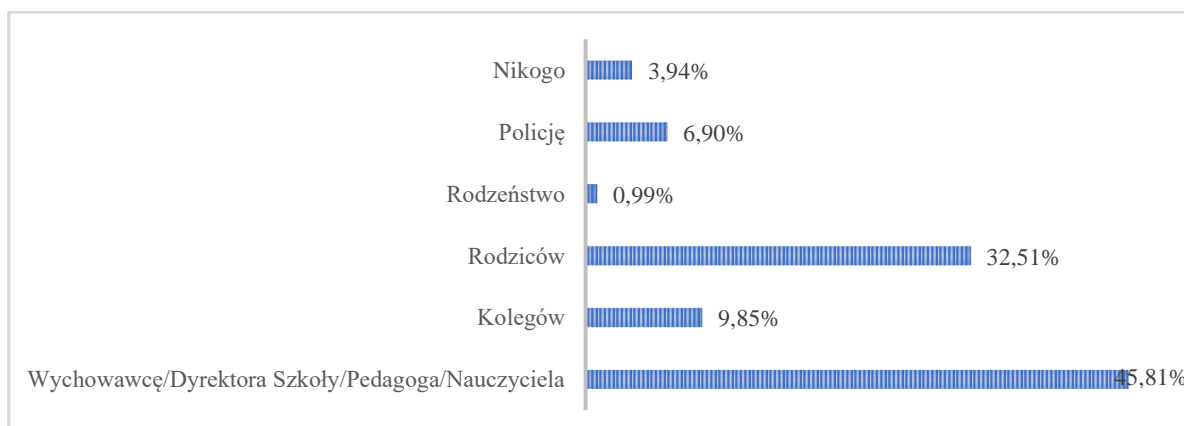
Gdy zapytano respondentów o to czy kiedykolwiek brali czynny udział w akcie przemocy, 8,87% w tym 5,71% ogółu badanych dziewcząt oraz 12,24% ogółu badanych chłopców przyznało, że takie zdarzenia miały miejsce. Pozostali uczniowie tj. 91,13% odpowiedzieli, że nigdy nie brali udziału w czynnym akcie przemocy.

Czy poza terenem szkoły spotykasz się z aktami przemocy?	Tak	Nie
	18,72%	81,28%
Czy uczestniczyłaś/eś w czynnym akcie przemocy?	Tak	Nie
	8,87%	91,13%

Tabela 1. Akty przemocy wśród uczniów klas piątych i szóstych szkoły podstawowej

Bycie ofiarą przemocy jak i świadomość obecności w szkole osób, których się boimy, wpływa na nasze codzienne funkcjonowanie. Często prowadzi do zamykania się w sobie, wycofania, a nawet obwiniania, że to z nami jest coś nie tak, dlatego ktoś w stosunku do nas stosuje przemoc. Nauczyciele powinni zatem kontrolować, aby zjawisko przemocy nie rozprzestrzeniało się, ale też starać się rozmawiać o przemocy z uczniami, którzy jej doświadczają. Tym bardziej, że na pytanie kogo w pierwszej kolejności uczniowie powiadomią, jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy, 45,81% odpowiedziało, że wychowawcę, dyrektora szkoły lub pedagoga. 32,51% uczniów w sytuacji zagrożenia przemocą szukałoby wsparcia u rodziców, a 9,85% powiadomiłoby kolegów. Pozostałe dane przedstawia poniższy wykres.

Uzyskany w tym pytaniu wynik jest bardzo pozytywny, gdyż świadczy o tym, iż uczniowie darzą zaufaniem swoich rodziców, jak również nauczycieli, pedagoga oraz dyrekcję i w sytuacji zagrożenia właśnie do nich zwrócą się z problemem.

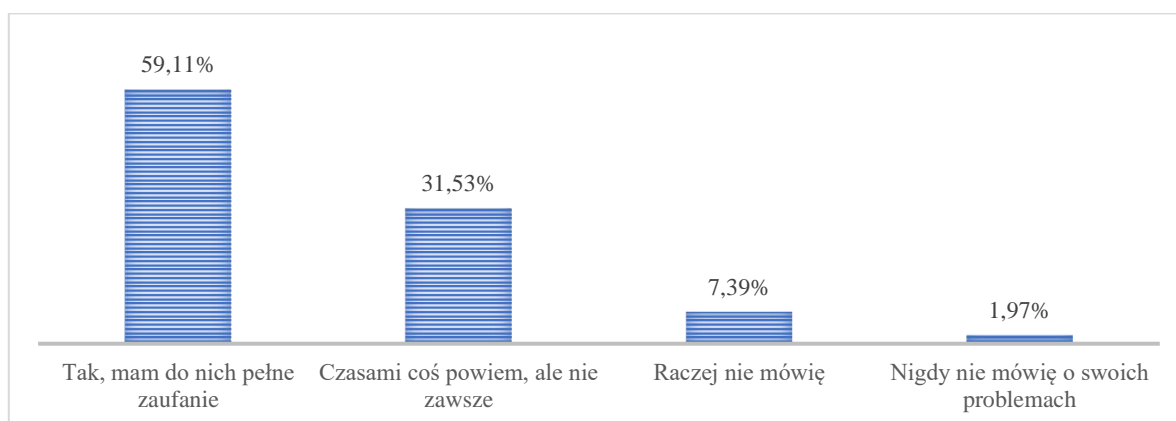

Wykres 6. Kogo zawiadomisz w pierwszej kolejności jeśli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?

Problem przemocy w środowisku domowym

W trakcie badania uczniowie klas piątych i szóstych odpowiedzieli również na pytania związane ze swoimi relacjami rodzinnymi oraz klimacie panującym w ich domu.

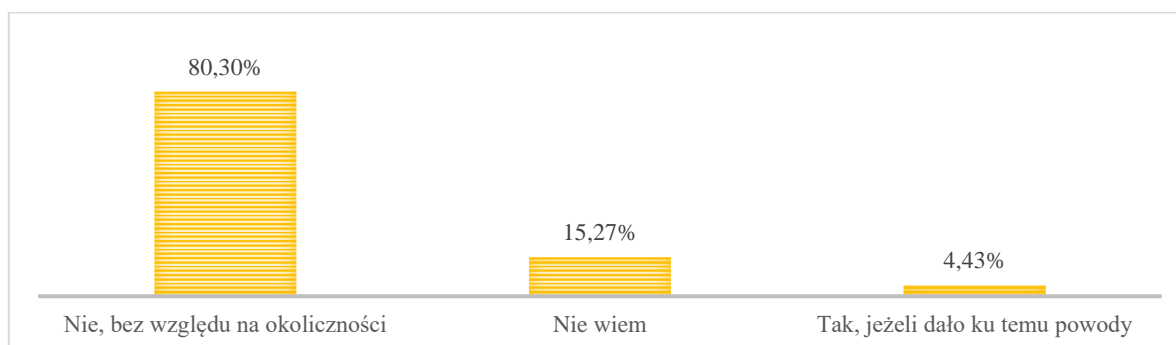
Pierwsze pytanie tej części badań dotyczyło relacji badanych z rodzicami, czy mogą z nimi porozmawiać na temat swoich problemów. Jak się okazało większość uczniów tj. 59,11%, przyznała, że ma pełne zaufanie do rodziców. Kolejno 31,53% stwierdziło, że czasem powie rodzicom, ale nie zawsze. 7,39% uczniów przyznało, że raczej nie mówi rodzicom o swoich sprawach, ponieważ się boi, czują się niezręczni i wolą sami rozwiązywać swoje problemy. Pozostałe 1,97% badanych nie mówi rodzicom o swoich problemach, uważają, że nie otrzymają pomocy i boją się otworzyć.

Wykres 7. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?

Gdy zapytano respondentów, czy w swoim domu czują się bezpiecznie, prawie wszyscy udzielili odpowiedzi twierdzącej (94,58%). Pozostałe 5,42% tj. 11 uczniów przyznało, iż w swoim domu nie czuje się bezpiecznie.

W ankiecie pojawiły się również pytania dotyczące oceny relacji i sposobów wychowywania rodziców w uznaniu badanych. Gdy zapytano o to, czy rodzic ma prawo uderzyć swoje dziecko; 80,30% uczniów odpowiedziało, że rodzice nie mają prawa tego zrobić bez względu na okoliczności. W ocenie 4,43% mogą w ten sposób ukarać dziecko, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 15,27% uczniów nie wyraziło swojej opinii na dany temat.

Wykres 8. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?

Niepokojący okazał się wynik dotyczący poziomu wiedzy uczniów w zakresie instytucji, które świadczą pomoc dla osób dotkniętych przemocą. Jak wynika z danych, aż 57,64% uczniów nie posiada wiedzy w tym zakresie. Tylko 0,99% respondentów zna dokładną lokalizację kilku instytucji, które zajmują się niesieniem pomocy dla osób dotkniętych problemem przemocy, a 41,38% ankieterów, zadeklarowało, że nie zna nazw takich instytucji, ale wie gdzie i do kogo udać się po pomoc.

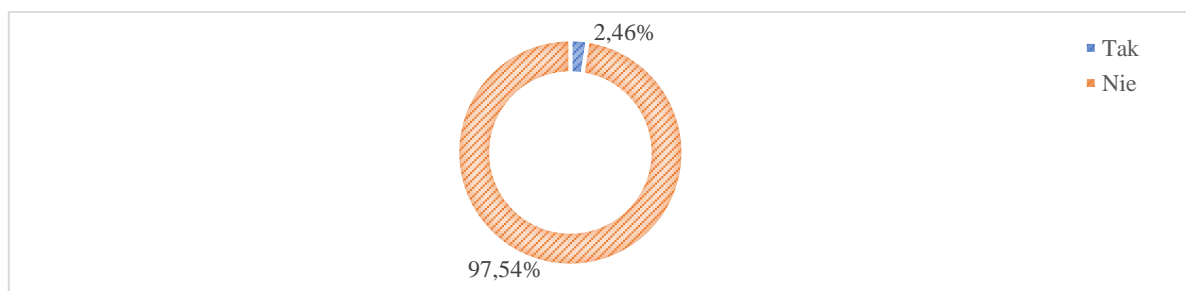

Wykres 9. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom dotkniętym przemocą?

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Palenie papierosów

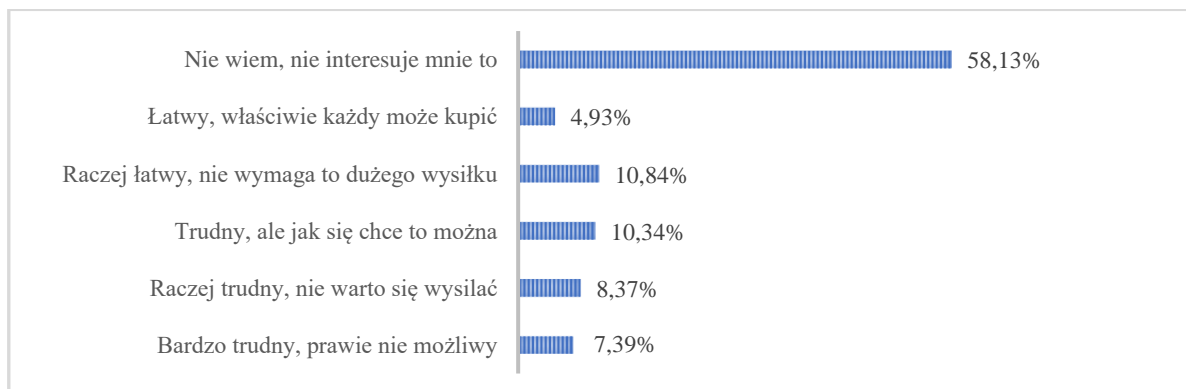
Kolejna część ankiety dotyczyła doświadczeń uczniów z wyrobami nikotynowymi. Zapytano badanych czy mają już za sobą inicjację nikotynową. Wśród uczniów klas piątych i szóstych z terenu gminy Zielonki, 2,46% ankietowanych; w tym 0,95% ogółu badanych dziewcząt oraz 4,08% ogółu badanych chłopców przyznało się do zapalenia papierosa. Pozostałe 97,54% uczniów odpowiedziało, że jeszcze nigdy nie zdarzyło im się zapalić.

Wykres 10. Czy kiedykolwiek paliłaś/eś papierosa?

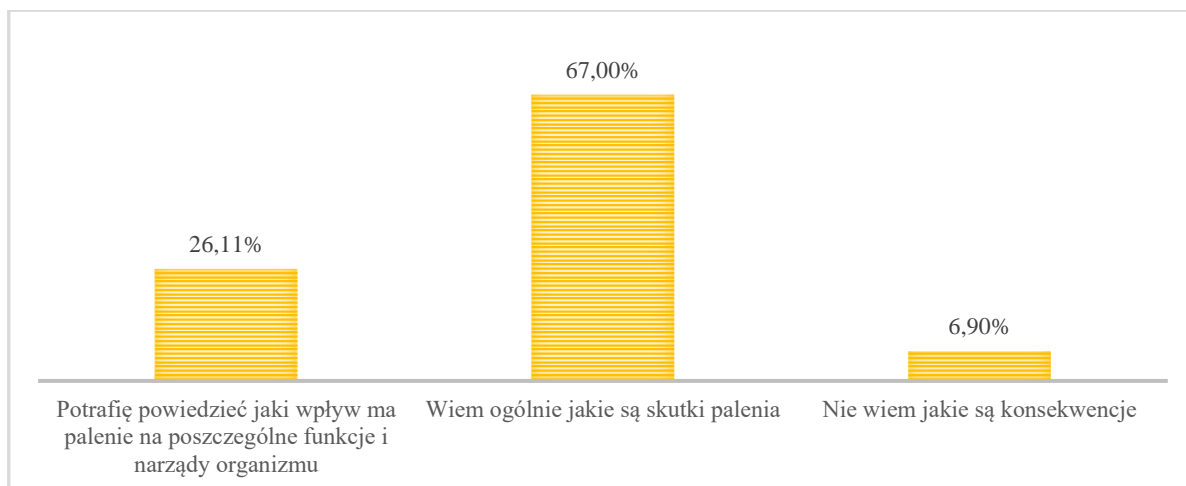
W drodze badania okazało się również, iż ogółem 31,04% uczniów zna w swoim otoczeniu osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy. Pozostałe 68,97% zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

Uczniowie zapytani o dostęp do papierosów w swoim środowisku najczęściej odpowiadali, że nie interesują się tym tematem. Taką odpowiedź wskazało 58,13% badanych. Pozostałe osoby dokonały oceny dostępności wyrobów tytoniowych i 10,84% uznało, że zakup papierosów jest raczej łatwy i nie wymaga to dużego wysiłku. 10,34% uznało, iż jest to zadanie trudne, ale możliwe. 8,37% wskazało, iż zakup papierosów jest raczej trudny i nie warto się wysilać. Kolejno 7,39% przyznało, że jest to zadanie bardzo trudne, prawie nie możliwe. Pozostałe 4,93% uznało dostęp do papierosów za łatwy, właściwie każdy może kupić.

Wykres 11. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?

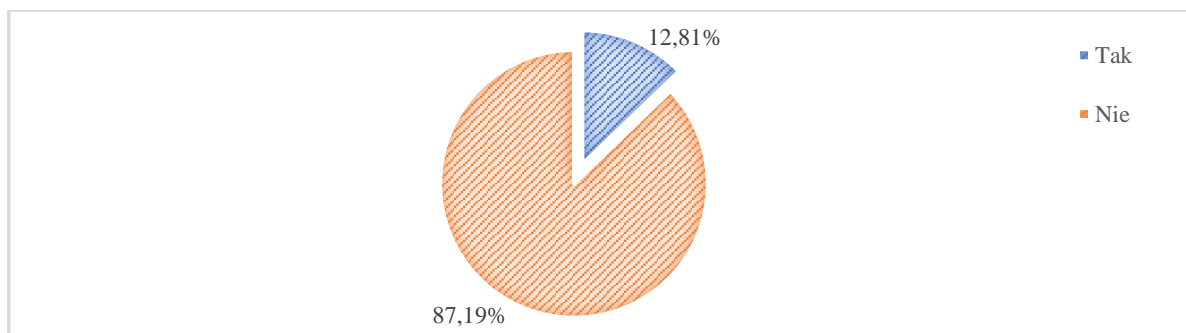
Uczniowie stosunkowo wysoko ocenili swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. 67,00% przyznało, że zna ogólne skutki palenia, a 26,11% uczniów zadeklarowało, że potrafi dokładnie powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 6,90% badanych odpowiedziało, że nie wie jakie są konsekwencje palenia papierosów.

Wykres 12. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?

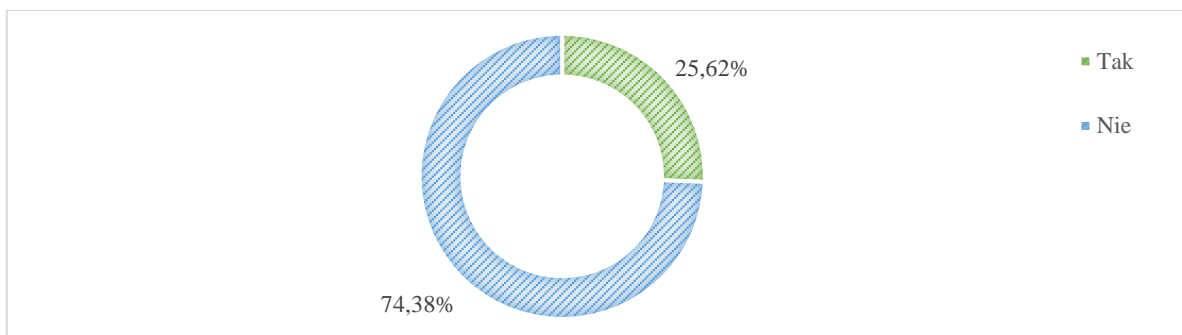
Picie alkoholu

Z badań przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych z terenu gminy Zielonki wynika, iż 12,81% badanych, w tym: 8,57% ogółu badanych dziewcząt oraz 17,35% ogółu badanych chłopców odbyło już inicjację alkoholową. Pozostali ankietowani tj. 87,19% odpowiedzieli, że jeszcze nigdy nie pili alkoholu.

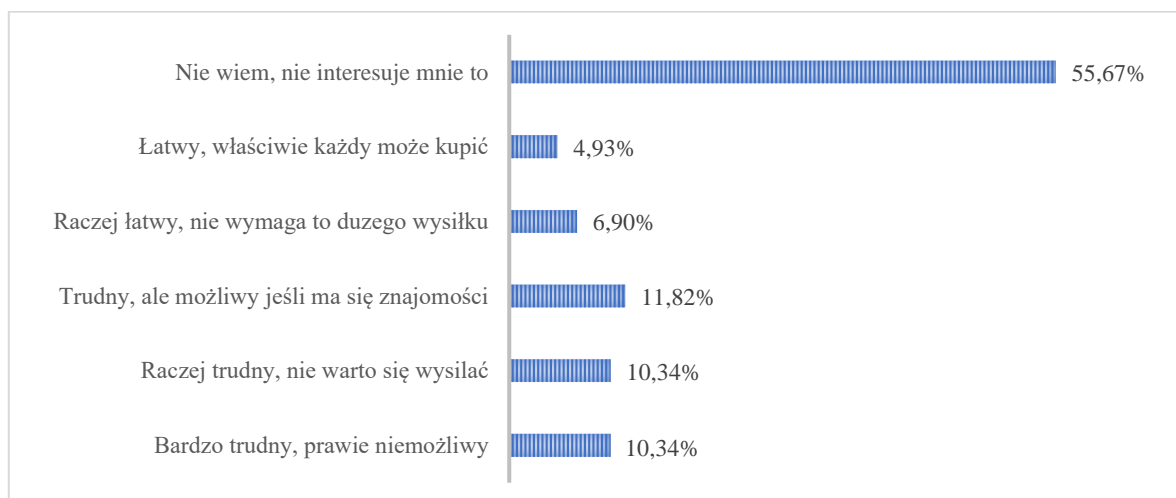
Wykres 13. Czy kiedykolwiek piłaś/eś alkohol?

Gdy zapytano uczniów czy znają w swoim otoczeniu osoby poniżej 18 roku życia, które sięgają po alkohol, 25,62% przyznało, że zna takie osoby. Pozostałe 74,38% przyznało, że nie posiada takich znajomości.

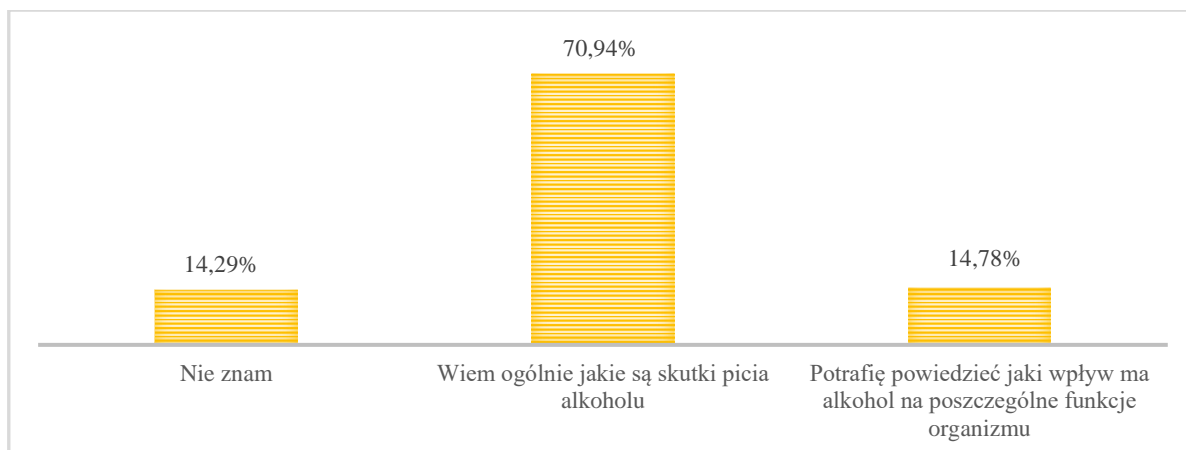
Wykres 14. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?

Uczniowie zapytani o dostęp do alkoholu w swoim środowisku najczęściej odpowiadali, że nie interesują się tym tematem. Taką odpowiedź wskazało 55,67% badanych. Pozostałe osoby dokonały oceny dostępności napojów alkoholowych i najczęściej skłaniały się ku stwierdzeniu, że ich zakup jest trudny. 11,82% uczniów stwierdziło, że zakup alkoholu jest trudny, ale prosząc odpowiednie osoby jest to osiągalne. 10,34% badanych przyznało, że jest to zadanie raczej trudne i nie warto się wysilać i tyle samo określiło kupno alkoholu jako bardzo trudne, prawie nie możliwe. 6,90% uczniów stwierdziło, że jest to raczej łatwe i nie wymaga dużego wysiłku. Pozostałe 4,93% przyznało, iż zakup alkoholu jest łatwy dla każdego.

Wykres 15. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?

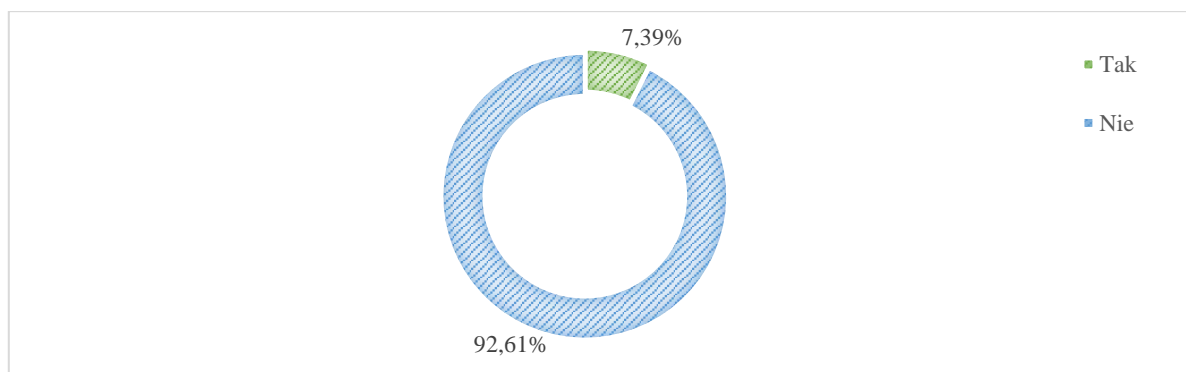
W badaniach nie zabrakło również pytania o znajomość konsekwencji zdrowotnych spożywania alkoholu. Do posiadania ogólnej wiedzy w tym temacie przyznało się 70,94%, a 14,78% stwierdziło, że potrafi powiedzieć jaki wpływ ma alkohol na poszczególne funkcje organizmu, ankieterzy podali, że alkohol powoduje nałóg, uzależnienie oraz śmierć. Picie alkoholu powoduje również utratę kontroli, zatrzymuje rozwój oraz źle wpływa na funkcjonowanie mózgu. Pozostałe 14,29% ankietowanych przyznało, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Wykres 16. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?

Zażywanie narkotyków

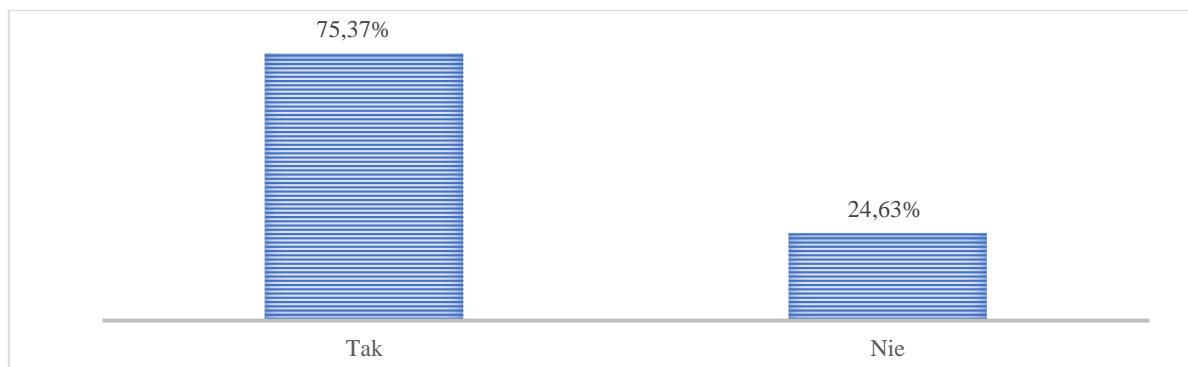
Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych wynika, że zdecydowana większość badanych tj. 92,61% nie zna w swoim środowisku osób zażywających narkotyki. Pozostałe 7,39% przyznało natomiast, że zna osoby zażywające tego typu substancje psychoaktywne.

Wykres 17. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?

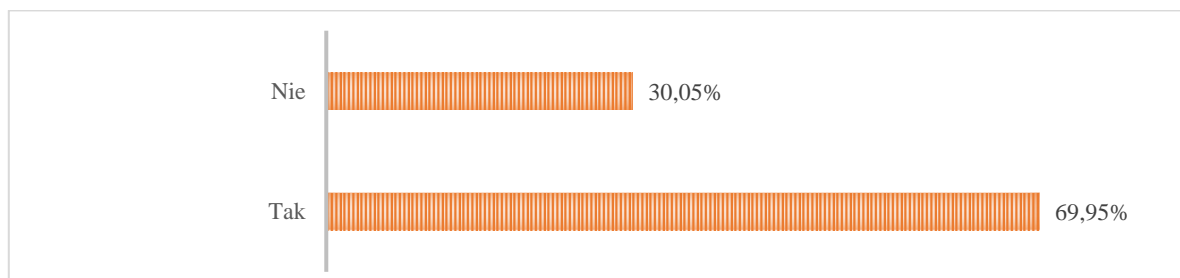
Zapytano także badanych uczniów czy kiedykolwiek ktoś namawiał ich do zażycia narkotyków. Pięć badanych osób potwierdziło, iż taka sytuacja miała miejsce.

Idąc dalej, zapytano uczniów, czy znają zdrowotne konsekwencje stosowania narkotyków. 75,37% uczniów, w tym 76,19% ogółu dziewczyn i 74,49% ogółu chłopców odpowiedziało twierdząco na to pytanie. Pozostałe 24,63% nie zna zdrowotnych konsekwencji stosowania narkotyków.

Wykres 18. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?

Okazało się również, że 30,05% uczniów, w tym 31,43% ogółu dziewcząt i 28,57% ogółu chłopców nie zna prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. 69,95% badanych przyznało, że zna konsekwencje prawne z tytułu posiadania narkotyków.

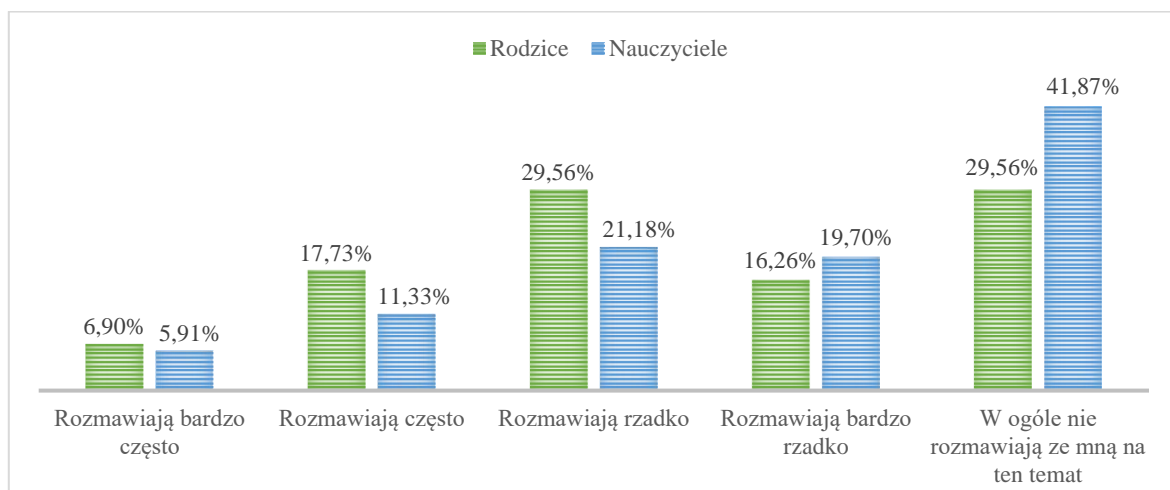
Wykres 19. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?

Odwołując się do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem² należy zaznaczyć, iż szkolna profilaktyka narkomanii zaczyna się od dostrzeżenia przez dorosłych, w tym przypadku nauczycieli i rodziców – potencjalnych zagrożeń w środowisku lokalnym oraz rozpoznania skali problemu w danej społeczności szkolnej czy też rodzinie. Kolejnym etapem jest natomiast informowanie o narkomanii oraz skutkach używania tego rodzaju środków psychoaktywnych.

Mając na uwadze powyższe, uczniowie zostali zapytani czy rodzice oraz nauczyciele rozmawiają z nimi na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków. Łącznie 77,44% uczniów wskazało, że ich rodzice rozmawiają z nimi na temat narkotyków, pozostałe odpowiedziały wskazywały na brak rozmów w tym temacie. W kontekście rozmów prowadzonych przez grono pedagogiczne, 41, 87% badanych stwierdziło, że takie rozmowy

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem, Dz.U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226.

nigdy nie miały miejsca, natomiast 58,13% badanych zadeklarowało, że nauczyciele rozmawiają z nimi z różną częstotliwością.

Wykres 20. Czy rodzice i nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków/dopalaczy?

Uczniowie a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu uczniów

Badani korzystając z komputera, telefonu czy tabletu najczęściej poświęcają swój czas na odwiedzanie portali społecznościowych oraz stron internetowych w związku z nauką, kolejno na gry w wirtualne światy oraz tematyczne strony internetowe i fora.

Gdy zapytano badanych o to, czy często zawierają nowe znajomości w Internecie, 61,08% odpowiedziało, że takie sytuacje w ogóle się nie zdarzają. Pozostali ankietowani przyznali, że zdarza się im nawiązywać nowe kontakty w Sieci; w tym 28,57% zadeklarowało, że robi to okazjonalnie, a 10,34% odpowiedziało, że zdarza się to bardzo często.

Uczniowie a problem zjawiska cyberprzemocy

W trakcie ankietyzacji pojawiły się również pytania mające na celu zdiagnozowanie problemu cyberprzemocy występującego w środowisku badanych. Na początku zapytano uczniów czy wiedzą czym jest cyberprzemoc. 64,53% badanych zadeklarowało, że wie na czym polega to zjawisko. Według nich cyberprzemoc to przemoc internetowa, obrażanie innych, publikowanie ich zdjęć bez pozwolenia oraz szantaż i obrażanie za pośrednictwem Internetu. Natomiast nieco niepokojącym jest, iż pozostałe 35,47% uczniów przyznało, że nie posiada wiedzy w tym temacie.

Kolejno zadano pytanie uczniom, czym według nich jest zjawisko hejtu. Hej według 64,53% badanych, że jest to chęć obrażania innych, 62,56% uczniów stwierdziło, że są to agresywne, nieprzyjemne, pełne pogardy i nienawiści słowa, a 61,08% uznało, że to mowa nienawiści, której konsekwencje mogą być bardzo negatywne. Kolejno 41,87% przyznało, że hejt to zazdrość w stosunku do innych osób. 12,81% uczniów stwierdza, że to nic takiego, rówieśnicy mówią sobie przykre rzeczy i nie warto sobie zawracać tym głowy, a 4,93% ma inne odczucia, tj. osoby hejtujące chcą się w ten sposób poczuć lepiej. Pozostałe 14,29% nie ma zdania w tym temacie.

Na sam koniec zadano pytanie, czy uczniowie osobiście spotkali się z tą formą przemocy. 27,09% przyznało, że spotkało się z hejtem, jednak nie doświadczyło go osobiście. Osobiste doświadczenia związane z hejtem potwierdziło 16,26% badanych, 22,66% zaprzeczyło by takie zjawisko występowało w ich środowisku szkolnym, a pozostałe 33,99% nie wiedziało jak ustosunkować się do tak zadanego pytania.

Wpływ pandemii COVID -19 na zachowania uczniów

„W związku z tą sytuacją, rodziny na całym świecie mierzą się teraz z wieloma trudnymi emocjami – strachem, niepokojem i stresem. Najmłodszy czują się zagubieni i przestraszeni, a część z nich nie potrafi nazwać swoich uczuć. Starsze dzieci dopada smutek związany z tymczasową izolacją. Znalezienie sposobów na wspieranie dzieci w procesie edukacji w tym czasie, pozwoli wypracować rutynę, która jest tak bardzo potrzebna, aby dzieci mogły swobodnie się uczyć. Działania te wpłyną korzystnie na zdrowie psychiczne najmłodszych i pozwolą im odnaleźć się w niecodziennych warunkach.”³

Zadano również uczniom pytanie czy pandemia mogła spowodować u nich pojawienie się pewnych problemów. Największy odsetek tj. 47,78% przyznał, iż ma problem ze zbyt długim korzystaniem z Internetu, telefonu (poza zajęciami szkolnymi) Kolejno 27,09% badanych uczniów potwierdziło problemy ze snem, a 20,20% z niechęcią do kontaktów z kolegami i koleżankami. Pozostałe odpowiedzi przedstawia poniższa tabela.

Czy w wyniku pandemii masz problemy związane:	Tak	Nie
Ze snem	27,09%	72,91%
Z brakiem apetytu	19,21%	80,79%
Z niechęcią do kontaktów z kolegami i koleżankami	20,20%	79,80%
Z dogadywaniem się z rodzicami	15,27%	84,73%
Ze zbyt długim korzystaniem z Internetu, telefonu (poza zajęciami szkolnymi)	47,78%	52,22%

Tabela 2. Czy w wyniku pandemii pojawiły się takie problemy?

Zapytano uczniów jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii na różne sfery ich życia. W większości respondenci wybierali odpowiedź, iż nic nie uległo zmianie. Według 43,84% badanych nauka zdalna nie miała wpływu na ich zdrowie oraz kondycje fizyczną, jednak 30,54 % uczniów stwierdziło , że ich kondycja fizyczna uległa pogorszeniu. Aspekty pozytywne wskazane przez 16,75% uczniów to poprawa relacji w ich rodzinie, lepsze relacje z rówieśnikami wskazało 20,69% badanych.

³ <https://unicef-koronawirus.pl/edukacja/5-wskazowek-dla-rodzicow/>

Jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii na:	%
Twoje zdrowie, kondycję fizyczną: - jest lepiej - nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej - jest gorzej niż było - nie wiem	13,30% 43,84% 30,54% 12,32%
Relacje w Twojej rodzinie - jest lepiej - nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej - jest gorzej niż było - nie wiem	16,75% 67,49% 7,39% 8,37%
Relacje z kolegami i koleżankami - jest lepiej - nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej - jest gorzej niż było - nie wiem	20,69% 53,69% 17,73% 7,88%
Twoje oceny, wyniki w nauce - jest lepiej - nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej - jest gorzej niż było - nie wiem	18,72% 51,72% 21,67% 7,88%

Tabela 3. Jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii?

CZEŚĆ II

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych

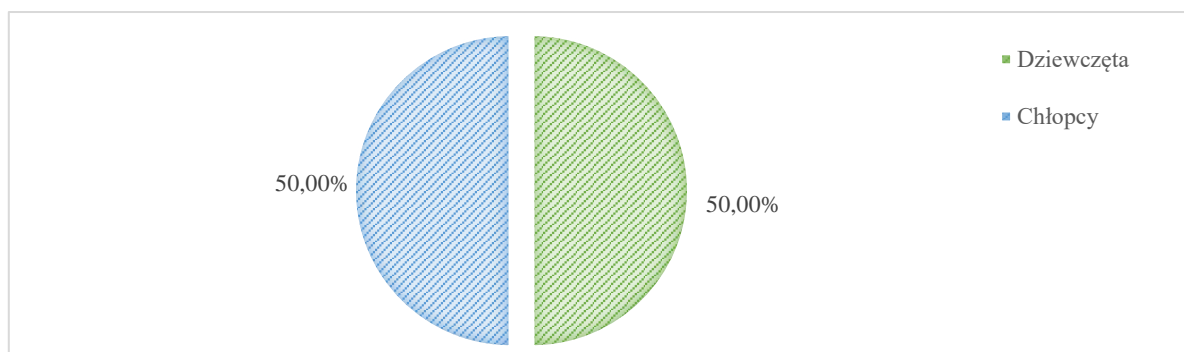
Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

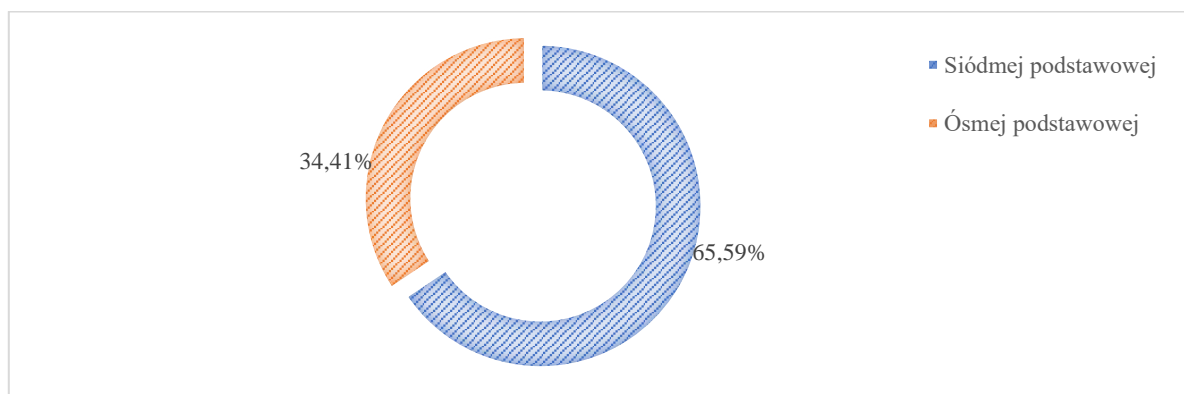
- 1) przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- 2) używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- 3) używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 186 uczniów klas siódmych i ósmych szkół podstawowych z terenu gminy Zielonki; w tym 93 uczennice i 93 uczniów.

Wykres 21. Podaj swoją płeć.

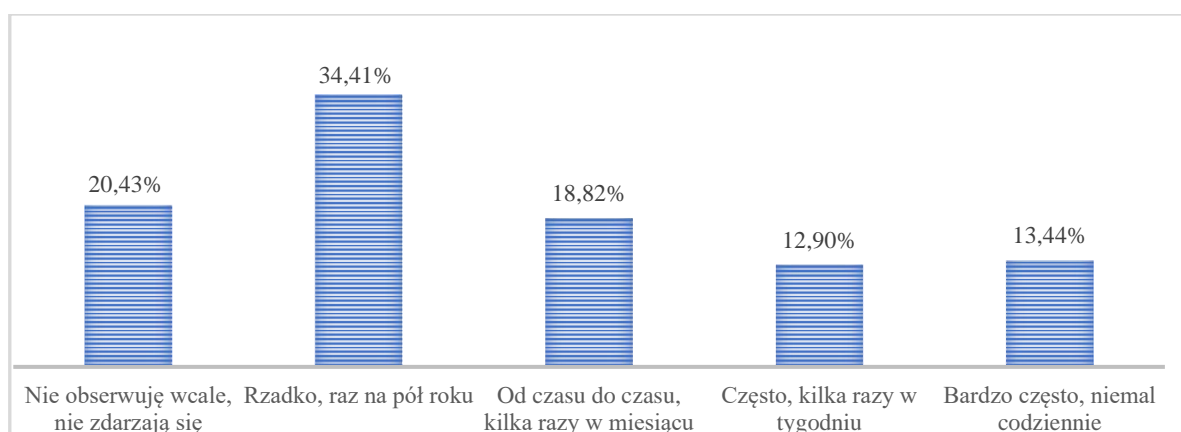

Wykres 22. Jesteś uczniem klasy?

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

Szkoła jest jednym ze źródeł przemocy i równocześnie znaczącym środowiskiem w życiu dziecka. Przez swoje intencjonalne oddziaływanie nie tylko stymuluje intelektualny rozwój ucznia, ale także wspiera kształcenie cech jego osobowości. Bardzo ważną rolę w tym procesie odgrywa klimat oraz relacje interpersonalne dziecka zarówno z nauczycielami jak i z uczniami. Jest to równocześnie obszar, na którym młody człowiek styka się z przemocą i tę przemoc odczuwa⁴.

Na początku zapytano badanych jak często zdarza się im obserwować w szkole zjawiska przemocy. Obserwowanie zjawisk przemocy rzadko, raz na pół roku potwierdziło 34,41% badanych uczniów. Następnie 18,82% przyznało, iż zdarza się to od czasu do czasu, kilka razy w miesiącu. 13,44% obserwuje takie zjawiska bardzo często, niemalże codziennie, a 12,90% było świadkami przemocy wobec innych uczniów kilka razy w tygodniu. Pozostałe 20,43% przyznało, iż nie obserwuje takich zdarzeń w ogóle.

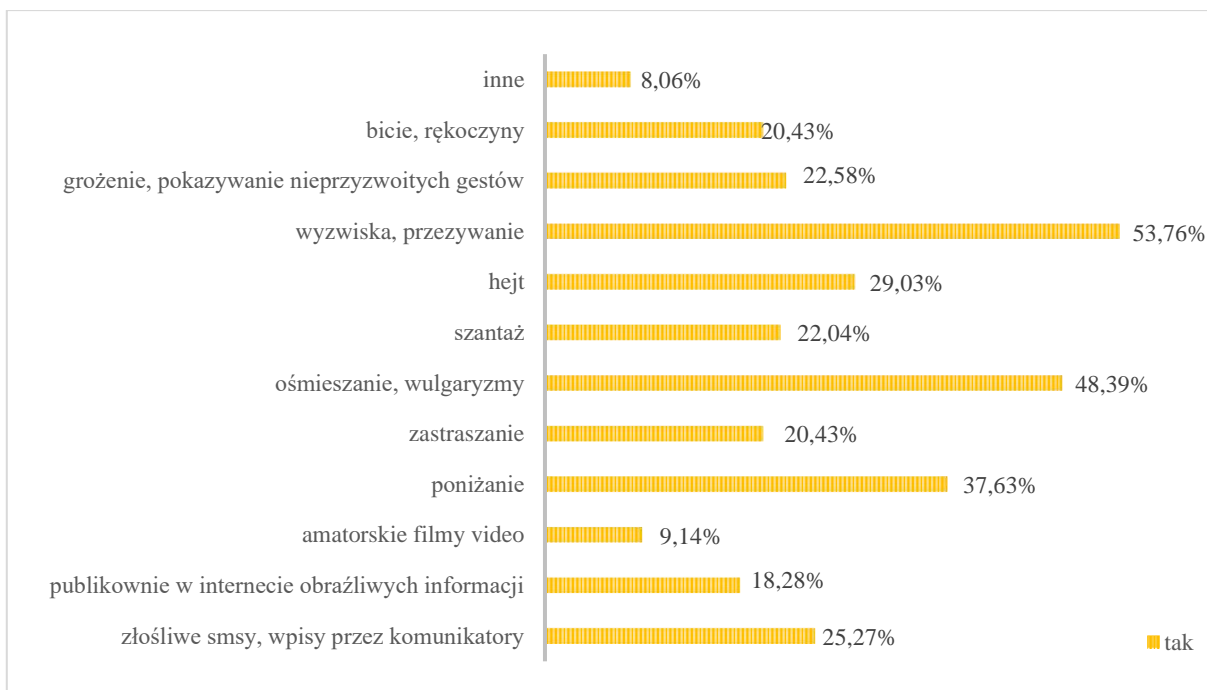

Wykres 23. Jak często obserwujesz zjawisko przemocy w szkole?

Jak wynika z badań, 22,58% uczniów; w tym 17,20% ogółu badanych dziewcząt i 27,96% ogółu badanych chłopców osobiście doświadczyło przemocy. Ponadto 19,89% ankietowanych; w tym 20,43% ogółu badanych dziewcząt oraz 19,35% ogółu badanych chłopców przyznało, że są w szkole uczniowie, których się boją.

W kolejnym pytaniu poproszono uczniów o odpowiedź, czy osobiście doświadczyli w szkole, którejś z form przemocy wymienionej w pytaniu. Najwięcej z nich doświadczyło osobiście agresji słownej. Uczniowie, wymienili również inne zachowania przemocowe, takie jak bodyshaming, niszczenie ich własności oraz kłamstwa .

⁴ Tracz-Dral J., *Agresja i przemoc w szkołach*, Warszawa 2012, http://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatpracowania/34/plik/ot-613_2.pdf

Wykres 24. Czy w stosunku do Ciebie miało miejsce któreś z powyższych zachowań przemocowych?

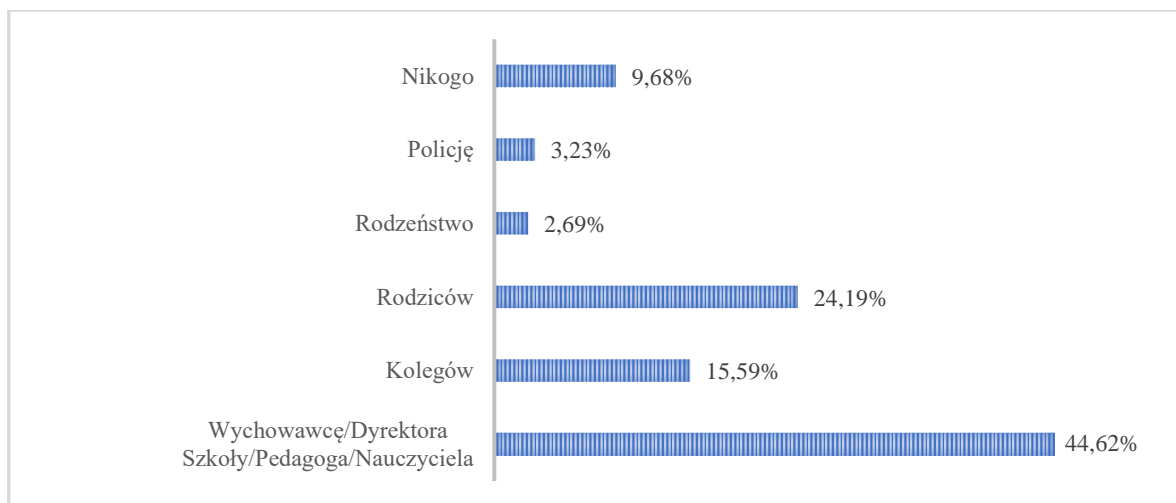
Co więcej, poproszono uczniów o odpowiedź, czy poza terenem szkoły również spotykają się z aktami przemocy. Wśród ankietowanych, 23,12%; w tym 18,28% ogółu badanych dziewcząt oraz 27,96% ogółu badanych chłopców przyznało, że spotyka się z przejawami przemocy poza szkołą. Pozostałe 76,88% badanych stwierdziło, że poza murami szkoły takie sytuacje nie występują.

Następnie zapytano uczniów, czy kiedykolwiek brali czynny udział w akcie przemocy. W grupie respondentów, 17,74%; w tym 18,28% ogółu badanych dziewcząt oraz 17,20% ogółu badanych chłopców, przyznało się do stosowania przemocy. Pozostali uczniowie tj. 82,26% odpowiedzieli, że nigdy nie brali czynnego udziału w akcie przemocy.

Czy poza terenem szkoły spotykasz się z aktami przemocy?	Tak	Nie
	23,12%	76,88%
Czy uczestniczyłeś w czynnym akcie przemocy?	Tak	Nie
	17,74%	82,26%

Tabela 4. Akty przemocy wśród uczniów klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej

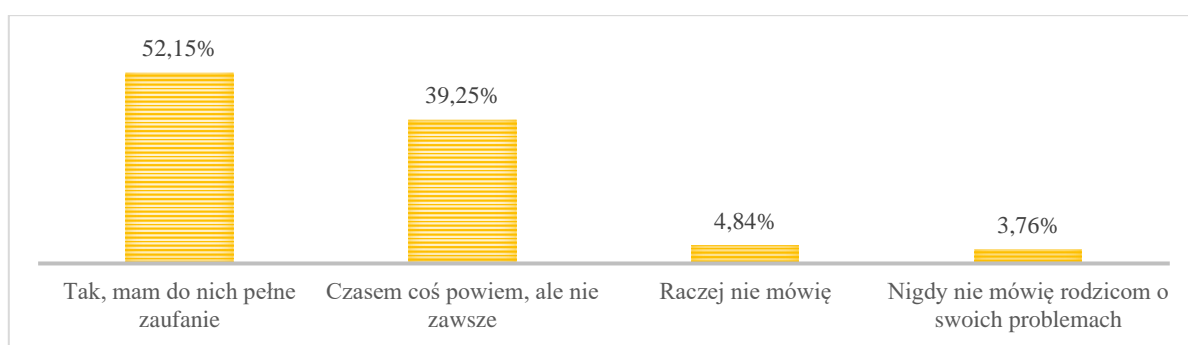
Na pytanie kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy, 44,62% wskazało na grono pedagogiczne. Kolejno 24,19% zawiadomiłoby o takim fakcie rodziców, a 15,59% szukałoby wsparcia wśród kolegów. Następnie 9,68% nie powiedziałoby o tym fakcie nikomu. Idąc dalej, 3,23% wskazało Policję, a pozostałe 2,69% na rodzzeństwo.

Wykres 25. Kogo zawiadomisz, jeżeli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?

Problem przemocy w środowisku domowym

Na początku tej części zapytano uczniów o to, czy mogą porozmawiać na temat swoich problemów z rodzicami, 52,15% przyznało, że ma pełne zaufanie do swoich najbliższych i chętnie rozmawia z nimi na temat swoich problemów. Kolejno 39,25% odpowiedziało, że podejmuje takie rozmowy z rodzicami, jednak nie zawsze o wszystkim im mówi. 4,84% stanowili uczniowie deklarujący, że raczej nie mówią o swoich problemach, ponieważ się wstydzą i uważają, że rodzice ich nie rozumieją i uznają te problemy za błahe. Pozostałe 3,76% to osoby w ogóle nie rozmawiające z rodzicami na takie tematy, gdyż uważają, że rodzice nie wezmą ich słów na poważnie i nie rozumieją ich problemów.

Wykres 26. Czy uważasz, że możesz porozmawiać z rodzicami na temat swoich problemów?

Co więcej, 81,72% uczniów wyraziło zdanie, że rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka bez względu na okoliczności. W ocenie 4,84% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 13,44% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na tak postawione pytanie.

Z przeprowadzonych badań wynika również, że zdecydowana większość uczniów czuje się bezpiecznie w swoim domu. Taką odpowiedź wskazało 96,77%, natomiast pozostałe 3,23% zaprzeczyło.

Na koniec tej części badań zapytano uczniów o instytucje, które zajmują się pomocą osobom dotkniętym problemem przemocy. Uzyskany wynik jest niepokojący, gdyż 47,85% badanych nie posiada wiedzy w tym zakresie. Kolejno 46,77% odpowiedziało, że nie zna nazw takich instytucji, ale wie gdzie i do kogo udać się po pomoc. Z kolei 5,38% ankietowanych zadeklarowało, że zna nazwy i dokładną lokalizację instytucji, które zajmują się niesieniem pomocy osobom pokrzywdzonym.

Wykres 27. Czy wiesz jakie instytucje w Twoim środowisku świadczą pomoc dla osób dotkniętych problemem przemocy?

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Palenie papierosów

Badania CBOS realizowane w latach 1992–2003 wskazywały na stopniowy wzrost odsetka uczniów regularnie palących papierosy (z 23% do 31%), jednak w roku 2008 odnotowaliśmy spadek w tym zakresie (do 22%). Obecnie możemy mówić o spadku wartości tego wskaźnika – w 2018 roku regularne palenie deklarowało 18% badanych. Od 2010 roku odsetek niepalących utrzymuje się na podobnym poziomie około 60%, jednakże zmieniła się proporcja palących regularnie oraz palących w wyjątkowych sytuacjach. Osoby palące w wyjątkowych sytuacjach stanowią około 20%–21% w ostatnich trzech latach, gdy liczba regularnie palących zmniejszyła się z 21% do 18%.⁵

W trakcie badania zapytano więc uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Zielonki, czy kiedykolwiek zdarzyło się im zapalić papierosa. Do odbycia inicjacji nikotynowej przyznało się 13,97% badanych uczniów, z czego 8,06%; w tym 7,53% ogółu badanych dziewcząt i 8,60% ogółu badanych chłopców zapaliło e-papierosa, a 5,91%; w tym 7,53% ogółu badanych dziewcząt oraz 4,30% ogółu badanych chłopców paliło tradycyjne papierosy. Pozostałe 86,02% stanowili uczniowie niepalący.

Należy zwrócić uwagę, że 53,33% osób palących e-papierosy stwierdziło, że są one mniej szkodliwe od zwykłych papierosów. Prawie wszyscy zaprzeczyli by ich rodzice pozwalali im palić e-papierosy (86,67%). Dwóch uczniów przyznało, iż rodzice pozwalają im palić e-papierosy.

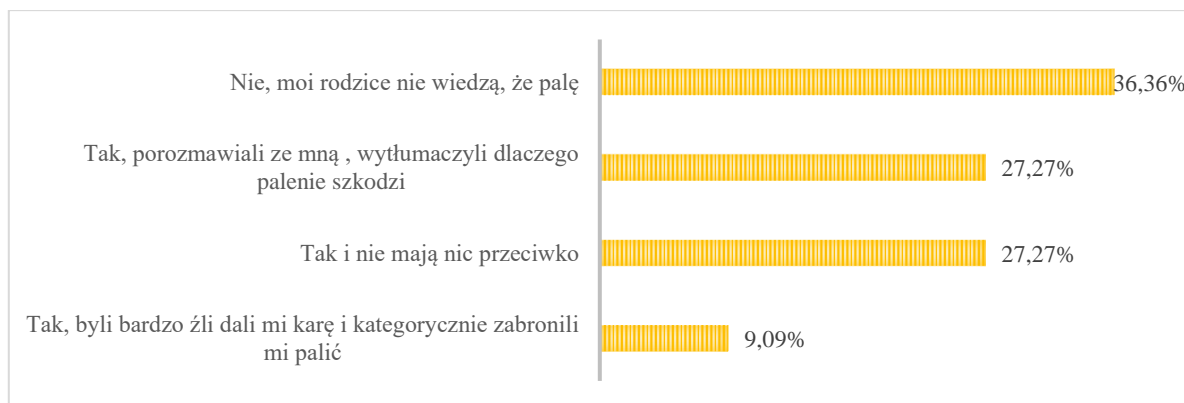
Czy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?	Uczniowie klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej n= 186
Nigdy nie paliłam/-em papierosów	86,02% - 160 uczniów K- 84,95% M- 87,10%
Tak, ale elektronicznego (e-papierosa)	8,06% - 15 uczniów K- 7,53% M- 8,60%
Tak, tradycyjne papierosy	5,91% - 11 uczniów K- 7,53% M- 4,30%

Tabela 5. Czy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?

⁵ CBOS, *Młodzież 2018*, Warszawa 2019, <https://www.cinn.gov.pl/portaal?id=166545>

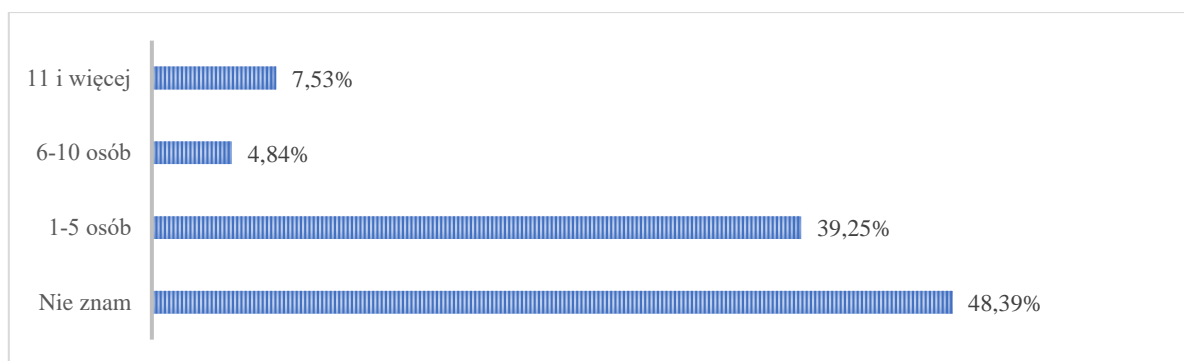
Z przeprowadzonych badań wynika również, iż pierwszym kontaktem z wyrobami nikotynowymi najczęściej sprzyjają wakacje. Ponadto 45,45% uczniów mających już za sobą inicjację nikotynową zapaliło po namowie innej osoby.

63,63% palących uczniów potwierdziło, iż ich rodzice wiedzą o ich kontakcie z papierosami. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

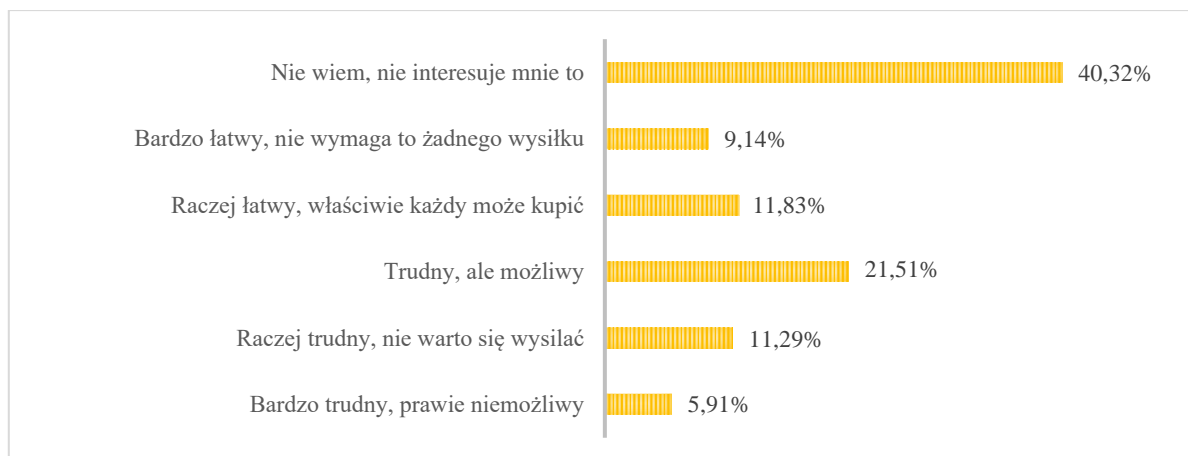
Wykres 28. Czy Twoi rodzice wiedzą, że paliłeś/aś? i jaka jest ich reakcja?

Co więcej, ogółem 51,62% respondentów, zapytanych o znajomość osób poniżej 18 roku życia, które palą papierosy odpowiedziało twierdząco. Pozostałe 48,39% badanych zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

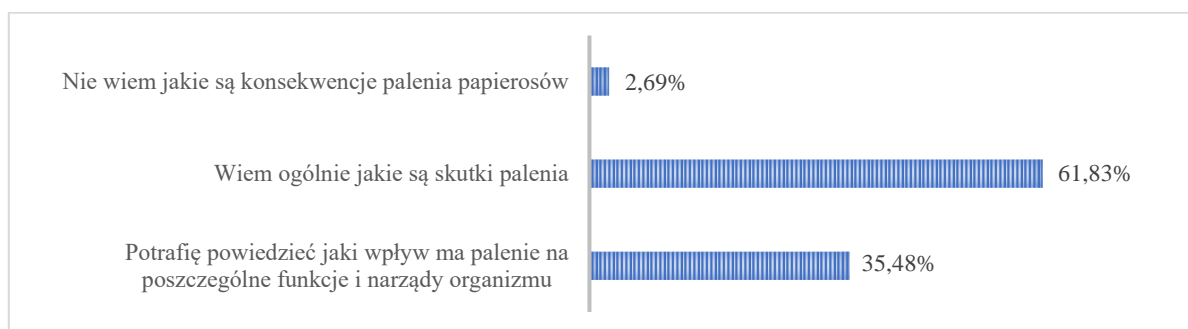
Wykres 29. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy?

Uczniowie zostali także poproszeni o ocenę dostępności papierosów w swoim środowisku. Dla 21,51% jest to zadanie trudne, ale możliwe. Kolejno 11,83% odpowiedziało, że zakup tytoniu przez osobę niepełnoletnią jest raczej łatwy. 11,29% uznaje go za raczej trudny. Następnie 9,14% uważa, że zakup papierosów jest bardzo łatwy i nie wymaga większego wysiłku, a 5,91% uznaje go za bardzo trudny, wręcz niemożliwy. Pozostałe 40,32% nie wiedziało jak odpowiedzieć na to pytanie, gdyż nie interesuje się tym tematem.

Wykres 30. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?

Uczniowie wysoko ocenili swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia papierosów. 61,83% zna ogólne skutki palenia, a 35,48% badanych zadeklarowało, że potrafi dokładnie powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 2,69% nie posiada wiedzy w tym zakresie.

Wykres 31. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?

Picie alkoholu

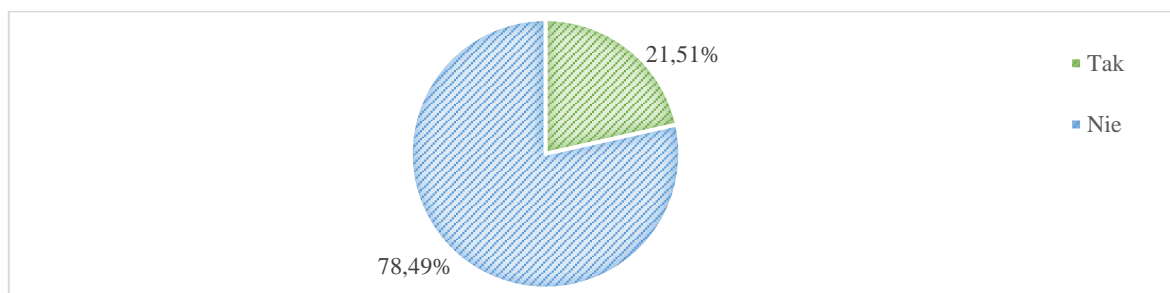
Badania przeprowadzone przez CBOS w 2016 roku ugruntowały tezę, iż napoje alkoholowe to najbardziej rozpowszechniona substancja psychoaktywna wśród nieletnich w Polsce od wielu lat⁶. Jak się okazuje, 75,1% młodzieży w wieku 12-17 lat ma już za sobą pierwsze doświadczenia z alkoholem. Co więcej, do inicjacji alkoholowej wśród polskich nastolatków najczęściej dochodzi w wieku 13 lat, zaś miejscem, w którym po raz pierwszy dochodzi do inicjacji alkoholowej jest własny dom. Badania ESPAD 2019 potwierdzają powyższą przytoczoną tezę, iż napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży.⁷

⁶ CBOS, *Młodzież 2016*, Warszawa 2017, dostęp on-line: <http://www.cinn.gov.pl/porta1?id=166545>

⁷ J. Sierosławski. Używanie alkoholu i narkotyków Przez młodzież szkolną Raport z ogólnopolskich badań ankietowych Zrealizowanych w 2019 r. Warszawa 2020, str.3

Poniżej zaprezentowano dane statystyczne dotyczące spożywania napojów alkoholowych przez uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Zielonki.

Gdy zapytano ankietowanych, czy kiedykolwiek zdarzyło im się spożywać napoje alkoholowe, 78,49% odpowiedziało, że taka sytuacja nie miała jeszcze miejsca. Pozostałe 21,51% badanych, w tym: 27,96% ogółu badanych dziewcząt i 15,06% ogółu badanych chłopców przyznało się do odbycia inicjacji alkoholowej.

Wykres 32. Czy kiedykolwiek piłaś/eś alkohol?

Wśród osób mających już za sobą inicjację alkoholową, najwyższy odsetek stanowiły odpowiedzi wskazujące jako moment jej rozpoczęcia wiek 11 lat.

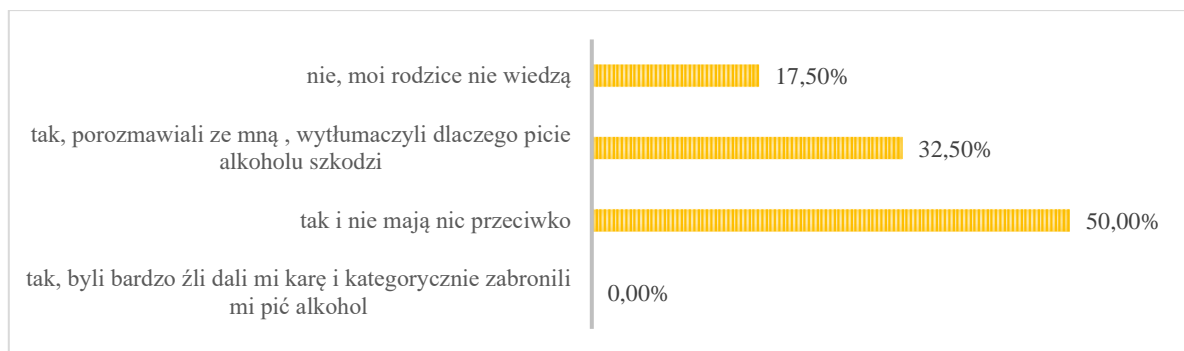
W jakim wieku zdarzyło Ci się po raz pierwszy wypić napój alkoholowy?	Uczniowie klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej n= 186
Nie piłam/em	78,49% - 146 uczniów
11 lat	12,37% - 23 uczniów
12 lat	5,91% - 11 uczniów
13 lat	2,15% - 4 uczniów
14 lat	1,08% - 2 uczniów
15 lat	0,00% - 0 uczniów

Tabela 6. W jakim wieku po raz pierwszy zdarzyło Ci się wypić napój alkoholowy?

Z pozyskanych danych wynika, iż pierwszym kontaktem z alkoholem sprzyja okres wakacyjny oraz spotkania rodzinne, na których młodzież dostaje pozwolenie na spróbowanie alkoholu. Badania uczniowie wskazali że najczęściej sięgają po alkohol dla towarzystwa.

Co więcej, 23,26% badanych uczniów zadeklarowało, iż do „pierwszego razu” zostały namówione przez inne osoby.

Ponadto przyznali w większości, iż ich rodzice wiedzą o ich kontakcie z alkoholem. Taką odpowiedź wskazało łącznie 72,50% uczniów mających za sobą inicjację alkoholową.

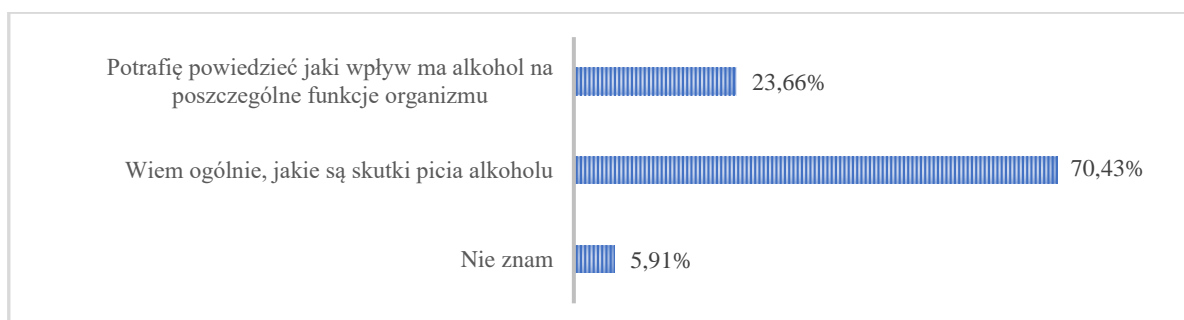
Wykres 33. Czy Twoi rodzice wiedzą, że piłeś/eś alkohol? i jaka jest ich reakcja?

Gdy zapytano uczniów o częstotliwość spożywania alkoholu, 65,00% zadeklarowało, że zdarzyło im się wypić alkohol tylko raz. 27,50% stanowili badani, którzy odpowiedzieli, że spożywają alkohol okazjonalnie, kilka razy w roku. 5,00% przyznało, iż spożywa alkohol codziennie lub prawie codziennie, a 2,50% sięga po alkohol kilka razy w miesiącu.

Jak często sięgasz po alkohol?	Uczniowie klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej n=40
Codziennie lub prawie codziennie	5,00% - 2 uczniów
Kilka razy w tygodniu	0,00% - 0 uczniów
Kilka razy w miesiącu	2,50% - 1 uczeń
Kilka razy w roku	27,50% - 11 uczniów
Piłam/em tylko raz	65,00% - 26 uczniów

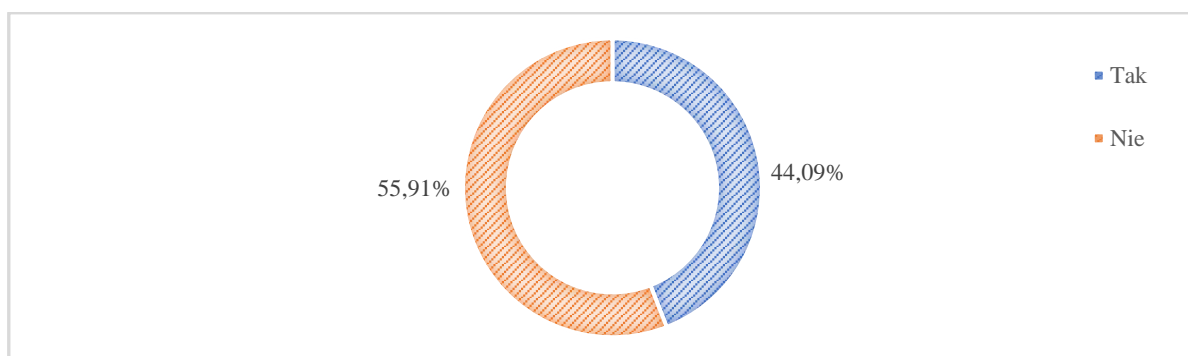
Tabela 7. Jak często sięgasz po alkohol?

Uczniowie dobrze ocenili swój poziom wiedzy na temat konsekwencji zdrowotnych picia alkoholu. 70,43% ankietowanych posiada ogólne informacje na temat skutków spożywania alkoholu, a 23,66% zadeklarowało, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 5,91% uczniów przyznało, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.

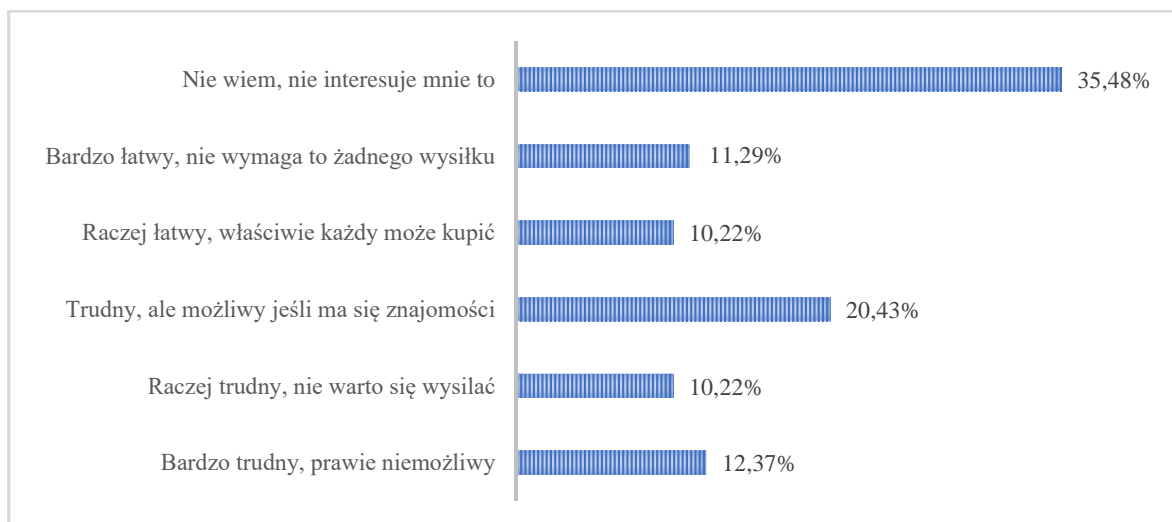
Wykres 34. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?

Gdy zapytano ankietowanych o to czy znają w swoim otoczeniu osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol, 44,09% potwierdziło, że zna takie osoby. Pozostałe 55,91% zaprzeczyło takim znajomościom.

Wykres 35. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?

Na koniec tej części badań poproszono uczniów o ocenę dostępności alkoholu w ich środowisku. Opinie respondentów w tym zakresie były dość zróżnicowane. Dla 20,43% ankietowanych zakup alkoholu jest trudny, ale odpowiednie znajomości ułatwiają jego zdobycie. 12,37% uważa, że jest to zadanie bardzo trudne, wręcz niemożliwe. Bardzo łatwy dostęp do alkoholu zadeklarowało 11,29% deklarując że jest to zakup niewymagający żadnego wysiłku. Kolejno 10,22% uznaje to za zadanie raczej trudne i niewarte wysiłku, tyle samo badanych przyznało, że jest to zadanie raczej łatwe i właściwie każdy może kupić alkohol. Pozostałe 35,48% uczniów nie wyraziło swojej opinii gdyż nie interesuje się tym tematem.

Wykres 36. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?

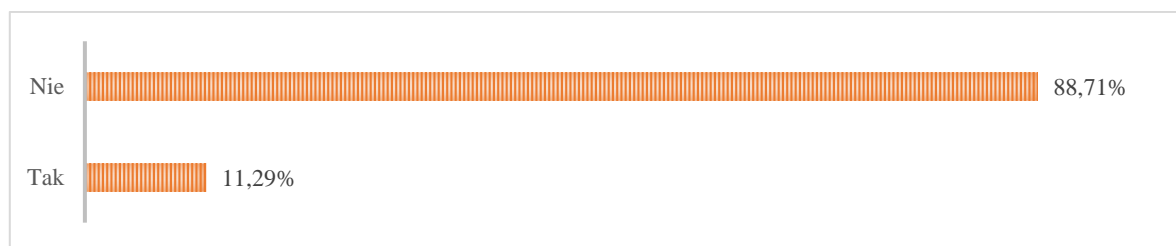
Zażywanie narkotyków

Narkomania staje się coraz bardziej powszechnym zjawiskiem w Polsce. Aż co piąty nastolatek spróbował marihuany, co dziesiąty amfetaminy, natomiast co piętnasty próbował heroiny. Narkotyki są coraz bardziej wszechobecne. Przepisy prawne, obowiązujące w Rzeczypospolitej, nakładają szereg sankcji karnych na dealerów narkotyków, osoby, które je wytwarzają, przetwarzają, czerpią zyski ze sprzedaży, czy też sami są ich posiadaczami. Narkomania to obecnie jeden z najaktualniejszych problemów cywilizacyjnych, do których sięga coraz większa liczba młodych ludzi.⁸ Jak pokazują badania ESPAD2019 na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znajdują się marihuana i haszysz, na drugim leki uspokajające i nasenne bez przepisu, a na trzecim miejscu substancje wziewne⁹

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Zielonki wynika, że 10 badanych zaznaczyło, iż miało kontakt z narkotykami, z czego 6 osób w kolejnych pytaniach wycofało się z odpowiedzi, co może budzić wątpliwości co do szczerości odpowiedzi uczniów.

Idąc dalej, zapytano uczniów z jakiego powodu użyli narkotyków po raz pierwszy. Najczęściej pojawiającą się odpowiedzią były silne emocje, a kolejno ciekawość. Jeśli chodzi o miejsce w jakich zostały użyte po raz pierwszy narkotyki, pojawiły się odpowiedzi takie jak w szkole oraz na dyskotecę lub w pubie. Jeden uczeń i jedna uczennica wskazali, iż zdarzyło się im przebywać w szkole pod wpływem narkotyków.

Gdy zapytano respondentów czy znają w swoim otoczeniu osoby zażywające narkotyki, 11,29% udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Pozostałe 88,71% zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

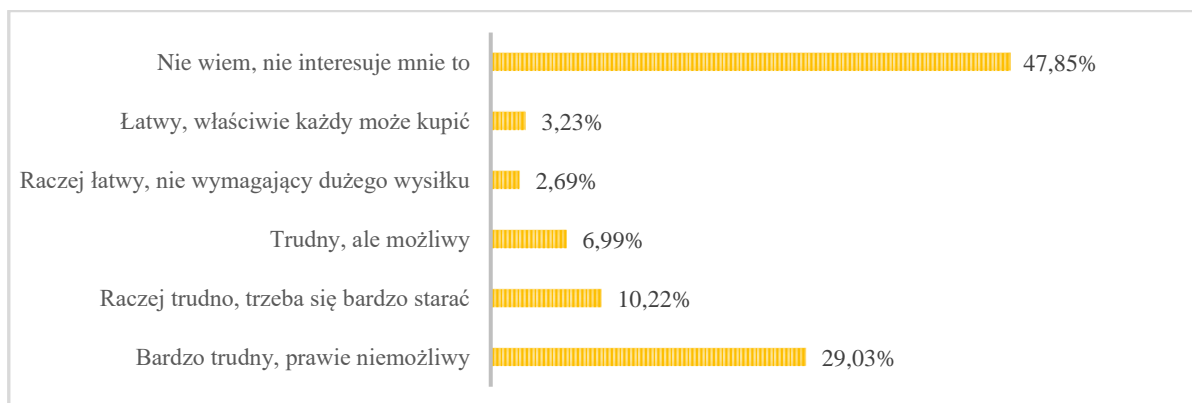

Wykres 37. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?

⁸ Instytut Zdrowia Publicznego, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach Praca zbiorowa *Zdrowie i jego uwarunkowania. Problem narkomanii i narkotyków w Polsce. Rozmiar trendy i zjawiska*, Lublin 2017

⁹ J. Sierosławski. *Używanie alkoholu i narkotyków Przez młodzież szkolną Raport z ogólnopolskich badań ankietowych Zrealizowanych w 2019 r.* Warszawa 2020, str.43

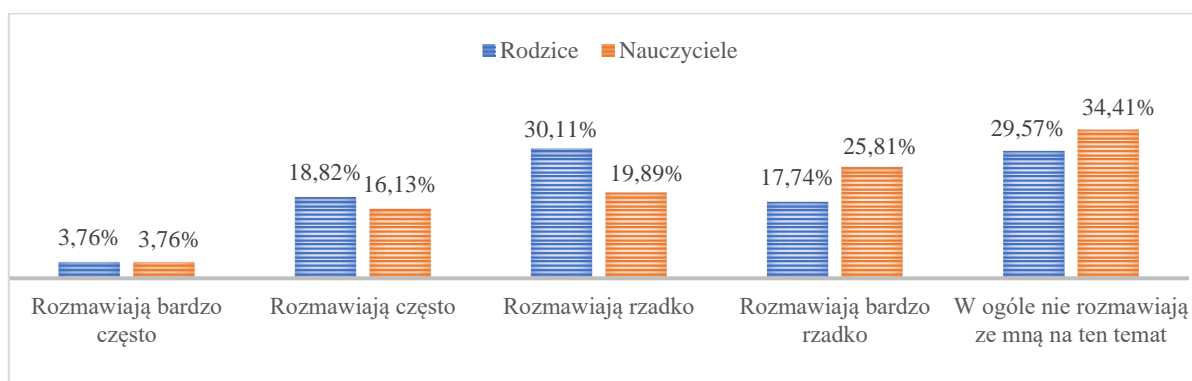
W kwestionariuszu ankiety nie zabrakło również pytania o dostęp do narkotyków. Zakup narkotyków jako zadanie bardzo trudne, prawie niemożliwe potwierdziło 29,03% badanych, a 10,22% skłaniało się ku stwierdzeniu, że ich zakup jest raczej trudny. Następnie 6,99% uznało, że zakup narkotyków jest trudny, ale możliwy. Idąc dalej, 3,23% przyznało, iż jest to zadanie łatwe i właściwie każdy może kupić narkotyki, a 2,69% stwierdziło, że jest to zadanie raczej łatwe, nie wymagające dużego wysiłku. Pozostałe 47,85% ankietowanych nie wiedziało jak odpowiedzieć na to pytanie, gdyż się tym nie interesuje.

Wykres 38. Jak oceniasz dostęp do narkotyków w Twoim środowisku?

Z przeprowadzonej ankietyzacji wynika również, że 87,10% uczniów zna skutki zdrowotne zażywania narkotyków, a 12,90% nie jest w stanie wskazać jaki wpływ mają na organizm. Zapytano również, czy uczniowie znają konsekwencje prawne użytkowania narkotyków, 83,33% udzieliło odpowiedzi twierdzącej, natomiast 16,67% badanych nie posiada wiedzy w tym zakresie.

W opinii większości badanych uczniów rodzice oraz nauczyciele rozmawiają z nimi na temat narkotyków z różną częstotliwością, jednak 29,57% uczniów zaprzecza, aby ich rodzice rozmawiali z nimi na temat narkotyków, a 34,41% taką opinię wskazało w przypadku rozmów z nauczycielami.

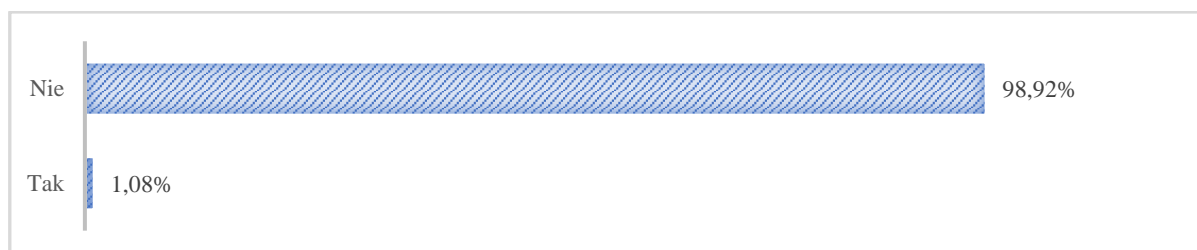
Wykres 39. Czy rodzice lub nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat szkodliwości zażywania narkotyków/dopalaczy?

Zażywanie dopalaczy

W Polsce od dekady mamy do czynienia z intensyfikacją zjawiska dopalaczy będącego przedmiotem szczególnej uwagi władz państwowych i całego społeczeństwa. W latach 2009-2010 na terenie naszego kraju było ponad tysiąc sklepów sprzedających tego typu substancje¹⁰, bowiem dopalacze jako wyroby typowo kolekcjonerskie zyskały status legalności. Niemniej jednak, problem pojawił się w momencie ich zażywania przez młodych ludzi. Co ważniejsze, według badań Global Drug Survey¹¹, w 2015 roku Polska była wiodącym państwem pod względem liczby osób, które sięgnęły po dopalacze. Niewątpliwie informacje te podnoszą ważność tego zjawiska na tle pozostałych problemów społecznych, tym bardziej, że nasza wiedza o dopalaczach w wymiarze farmakologicznym i społeczno-kulturowym jest wciąż ograniczona¹². Problem ten potwierdzony został także w kolejnych badaniach ESPAD 2019 z którego wynika, że „Problem dopalaczy rozwijał się na styku świata substancji legalnych i nielegalnych. „Dopalacze” oferowane były w większości krajów europejskich, a także w Internecie. Nasza wiedza na temat „dopalaczy” jest nadal niepełna, zarówno na wymiarze farmakologicznym, jak społeczno-kulturowym, co wiązać można z dużą dynamiką tworzenia nowych substancji.(...) „Z używaniem „dopalaczy” wiąże się wiele zagrożeń. Są to względnie nowe, jeszcze słabo przebadane substancje przyjmowane wedle nowych nie do końca rozpoznanych wzorów. W efekcie brak doświadczeń z tymi substancjami u użytkowników zwiększa ryzyko powikłań.”¹³

Poniżej zaprezentowano wyniki na temat wiedzy oraz dostępności dopalaczy w uznaniu uczniów z terenu gminy Zielonki.

Badając zjawisko używania dopalaczy uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź, czy kiedykolwiek mieli z nimi styczność. 1,08% badanych potwierdziło kontakt z dopalaczami.

Wykres 40. Czy używałaś/eś kiedykolwiek dopalaczy?

¹⁰ Gajos-Kaniewska, D, NIK: *Polska przegrywa walkę z dopalaczami*, 2017, <https://www.rp.pl/Zdrowie/306039953-NIK-Polska-przegrywa-walke-z-dopalaczami.html>

¹¹ <https://www.newsweek.pl/polska/dopalacze-w-polsce-narkotyki-syntetyczne-konopie-uzaleznienie/e7pnhp8>

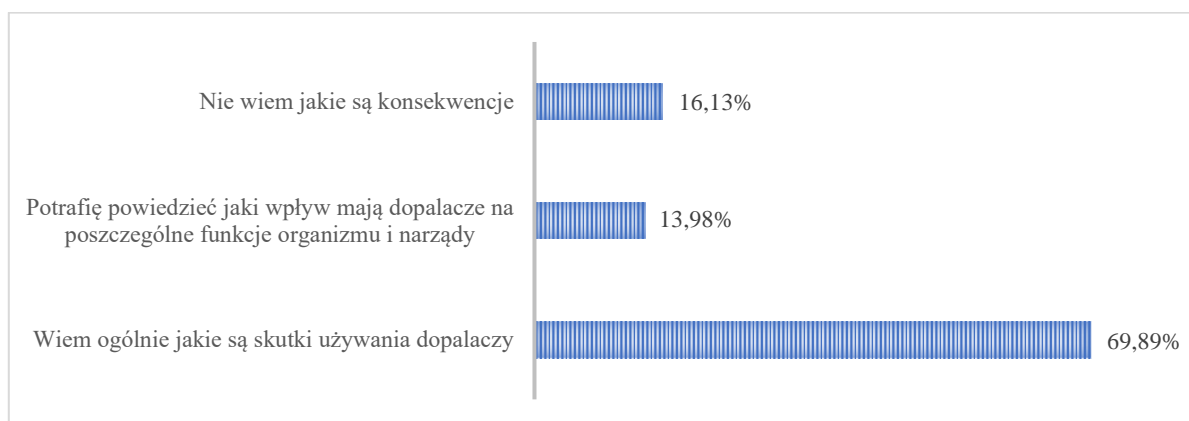
¹² Sierosławski, J, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015r.*, <http://www.parpa.pl/images/file/Raport%20ESPAD%202015.pdf>

¹³ J. Sierosławski. *Używanie alkoholu i narkotyków Przez młodzież szkolną Raport z ogólnopolskich badań ankietowych Zrealizowanych w 2019 r.* Warszawa 2020,s.61

Uczniowie, którzy zadeklarowali kontakt z dopalaczami, zapytani o okoliczności, odpowiadali najczęściej, że miało to miejsce w szkole i na wakacjach. Jedna osoba nie podała okoliczności w jakich do tego doszło. Uczniowie zapytani o powód użycia dopalaczy, nie podali konkretnej odpowiedzi na to pytanie.

Następnie gdy zapytano ankietowanych, czy znają w swoim środowisku osoby zażywające dopalacze pojawiło się 12,37% odpowiedzi potwierdzających takie znajomości. Pozostałe 87,63% respondentów przyznało, że nie zna takich osób.

Gdy zapytano o konsekwencje zdrowotne stosowania dopalaczy, 69,89% uczniów zadeklarowało, że posiada ogólną wiedzę na temat skutków ich zażywania, 13,98% stwierdziło, że potrafi powiedzieć jaki wpływ mają dopalacze na poszczególne funkcje organizmu i narządy. Pozostałe 16,13% stanowili uczniowie, którzy przyznali się do braku wiedzy w tym zakresie.

Wykres 41. Czy znasz konsekwencje zdrowotne używania dopalaczy?

Młodzież a inne zagrożenia

Młodzież a problem zjawiska cyberprzemocy

W ogólnym rozumieniu pojęcie „cyberprzemoc” utożsamiane jest z aktami agresji i przemocy stosowanymi za pomocą technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Tego rodzaju zachowania łączy się przede wszystkim z przemocą rówieśniczą, typową dla dzieci i młodzieży¹⁴.

Badania przeprowadzone wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu gminy Zielonki wskazują na to, że jest to znany problem również w środowisku badanych.

Jak wynika z pozyskanych danych, zdecydowana większość ankietowanych tj. 82,26%; w tym 83,87% dziewcząt i 80,65% chłopców wie czym jest cyberprzemoc.

Zapytano również uczniów, czym jest dla nich hejt. I tak, 70,97% uważa, że jest to mowa nienawiści, której konsekwencje mogą być bardzo negatywne. 62,37% przyznało, że hejt to agresywne, nieprzyjemne, pełne pogardy i nienawiści słowa. Kolejno 52,15% uważa, że jest to chęć obrażania innych, a 36,02% uczniów przyznało, że jest to zazdrość w stosunku do innych osób. Jednak 12,90% uważa, że to nic takiego, gdyż rówieśnicy często mówią sobie przykre rzeczy i nie warto sobie tym zawracać głowy. Wśród 3,76% badanych pojawiły się odpowiedzi, że hejt to próba podniesienia swojej samooceny oraz przemoc internetowa. Pozostałe 8,06% uczniów nie miało zdania w tym temacie.

Osobiste doświadczenie hejtu potwierdziło 18,28%, a 43,55% przyznało, że spotkało się z tą formą przemocy, jednak nie doświadczyło jej osobiście, a 12,90% respondentów stwierdziło, iż to zjawisko nie występuje w ich środowisku szkolnym. Pozostałe 25,27% nie wiedziało jak ustosunkować się do tak zadanego pytania.

Wpływ pandemii COVID -19 na zachowania uczniów

W kwestionariuszu ankiety pojawiło się również pytanie czy pandemia mogła spowodować u nich występowanie pewnych problemów. Największy odsetek tj. 54,30% przyznał, iż ma problem ze zbyt długim korzystaniem z Internetu, telefonu (poza zajęciami szkolnymi) Kolejno 44,62% badanych uczniów potwierdziło problemy ze snem, a 36,56% z niechęcią do kontaktów z kolegami i koleżankami. 15,59% uczniów, podało inne problemy

¹⁴ Zellma, A., *Współpraca Policji z rodziną w przeciwdziałaniu cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży – możliwość czy utopia?*, <http://www.studiawarminskie.uwm.edu.pl/assets/Artykuly/3-3Zellma2.pdf>

powstałe w wyniku pandemii, tj. zaburzenia psychiczne, stres, złe samopoczucie oraz niechęć do wychodzenia z domu. Pozostałe odpowiedzi przedstawia poniższa tabela.

Czy w wyniku pandemii masz problemy związane:	Tak	Nie
Ze snem	44,62%	55,38%
Z brakiem apetytu	27,42%	72,58%
Z niechęcią do kontaktów z kolegami i koleżankami	36,56%	63,44%
Z dogadywaniem się z rodzicami	27,96%	72,04%
Ze zbyt długim korzystaniem z Internetu, telefonu (poza zajęciami szkolnymi)	54,30%	45,70%
Inne, jakie?	15,59%	84,41%

Tabela 8. Czy w wyniku pandemii pojawiły się takie problemy?

Zapytano uczniów jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii na różne sfery ich życia. Według 39,78% badanych nauka zdalna nie miała wpływu na ich zdrowie oraz kondycję fizyczną, ponieważ uczniowie ćwiczyli sami w domu, dbali o dietę i wychodzili na spacer. 24,19% uczniów, stwierdziło, że relacje w ich rodzinie są lepsze niż wcześniej, rodziny spędzały ze sobą dużo więcej czasu, grali w gry planszowe, dzięki czemu mogli się bardziej poznać. 19,89% respondentów przyznało, że ich relacje z kolegami i koleżankami pogorszyły się, miała na to wpływ izolacja w domu, brak codziennego kontaktu. Natomiast 33,87% uczniów, stwierdziło, że ich wyniki w nauce nie uległy zmianie i wszystko jest jak dawniej.

Jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii na:	%
Twoje zdrowie, kondycję fizyczną:	
- jest lepiej	17,20%
- nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej	39,78%
- jest gorzej niż było	31,18%
- nie wiem	11,83%
Relacje w Twojej rodzinie	
- jest lepiej	24,19%
- nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej	56,45%
- jest gorzej niż było	10,22%
- nie wiem	9,14%

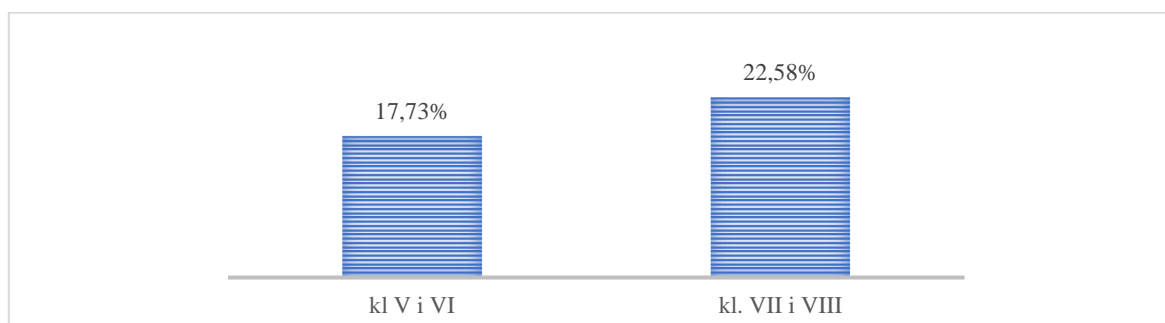
Relacje z kolegami i koleżankami	
- jest lepiej	25,81%
- nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej	45,16%
- jest gorzej niż było	19,89%
- nie wiem	9,14%
Twoje oceny wyniki w nauce	
- jest lepiej	31,18%
- nic się nie zmieniło, wszystko jest jak dawniej	33,87%
- jest gorzej niż było	25,81%
- nie wiem	9,14%

Tabela 9. Jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii?

Podsumowanie- diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

I. Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

Uczniowie biorący udział w badaniu potwierdzają występowanie przemocy w środowisku szkolnym. Wielu uczniów przyznaje, że osobiście doświadczyło w szkole przemocy. Takie sytuacje potwierdziło 17,73% uczniów klas piątych i szóstych oraz 22,58% uczniów klas siódmych i ósmych.

Wykres 42. Czy uważasz, że osobiście doświadczyłeś/aś przemocy w szkole?

Wnioski i rekomendacje

Jak wynika z diagnozy agresja i przemoc występuje w środowisku szkolnym uczniów gminy Zielonki.

Szczególnie istotnym wydaje się być walka z agresją słowną, ośmieszaniem czy też poniżaniem. *Agresja i przemoc w szkole przejawia się głównie w różnych formach napastliwości czy dokuczliwości jednych uczniów wobec innych (impulsywnym uderzeniu, zwymyślaniu, złośliwym podstawieniu nogi itp.) bądź w używaniu przez jakąś grupę dzieci siły czy pośredniej przemocy wobec słabszych, aby ich zastraszyć, podporządkować, uzyskać od nich pożądane "usługi" i dobra (np. pieniądze, atrakcyjne przedmioty)*¹⁵.

Należy zatem kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów agresji i przemocy, ukierunkowane na wszystkich uczniów. Planowane działania powinny być dostosowane do skali realnych problemów w różnych grupach wiekowych i obejmować przede wszystkim:

- Prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zagadnień agresji, ze szczególnym uwzględnieniem agresji słownej, poniżania i ośmieszania. Zwiększanie

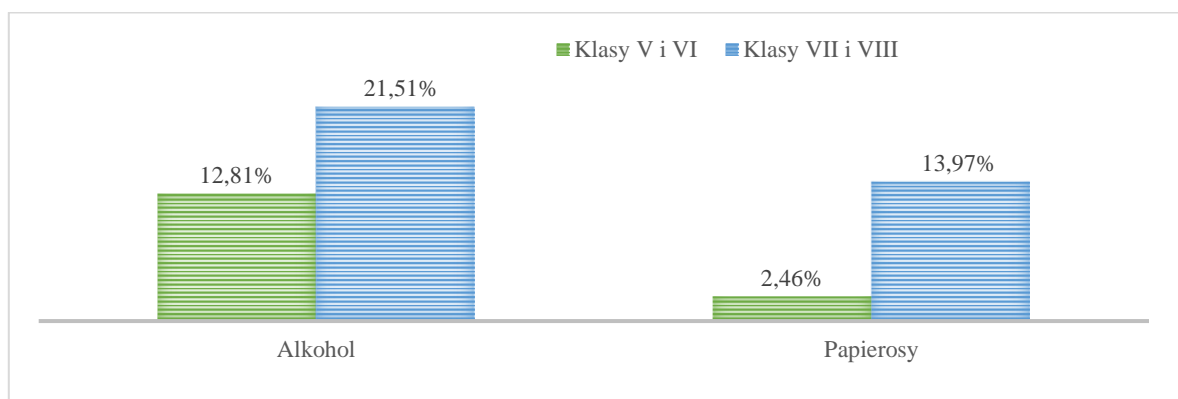
¹⁵ <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU2061>

wiedzy w zakresie sposobów radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych oraz reagowania wobec zachowań agresywnych pozwoli młodym ludziom na swobodne funkcjonowanie w środowisku rówieśniczym. Ponadto niezbędnym jest zwrócenie uwagi na rolę osoby krzywdzącej oraz tego jak bardzo silnie jej działanie może wpłynąć na psychikę osoby doświadczającej przemocy, szczególnie w tak młodym wieku. Posiadanie przez uczniów wiedzy w tym zakresie będzie miało również pozytywny wpływ na kształtowanie zachowań rzutujących na ich samoocenę oraz pewność siebie.

- Wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii.
- Ułatwianie dostępności informacji na temat instytucji świadczących pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy, gdyż jak wskazują wyniki istnieje spora grupa uczniów nie posiadająca wiedzy w tym zakresie.
- Wzmacnianie czynników chroniących wśród dzieci i młodzieży.

II. Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Procent zażywania substancji psychoaktywnych wzrasta dość dynamicznie wraz z wiekiem badanych uczniów. Poniższa tabela obrazuje procent uczniów poszczególnych klas, którzy odbyli już inicjację alkoholową i nikotynową.

Wykres 43. Czy spróbowałeś/aś kiedyś alkoholu i papierosów?

Wnioski i rekomendacje

Część badań dotycząca postaw uczniów z terenu gminy Zielonki wobec różnego rodzaju substancji psychoaktywnych pozwoliła na ocenę poziomu zagrożeń z nimi związanych.

Analizując szczegółowe dane zauważamy, że wraz z wiekiem wzrasta możliwość dostępu do używek jakimi są papierosy, alkohol czy też narkotyki. Bardzo ważna jest tu również rola rodzica. Jak się okazało w obydwu grupach wiekowych rodzice cieszą się bardzo wysokim zaufaniem i uczniowie przyznają, że chętnie dzielą się z nimi swoimi problemami.

Należy pamiętać, że młody człowiek, który ma zapewnione poczucie bezpieczeństwa i funkcjonuje w środowisku, w którym czuje się dobrze, jest mniej podatny na kontakt z używkami, chętniej rozmawia o swoich problemach. Istotne jest zatem budowanie pozytywnego klimatu społecznego, który daje młodemu człowiekowi możliwość rozwijania kompetencji społecznych takich jak asertywność, umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji czy poczucia własnej wartości.

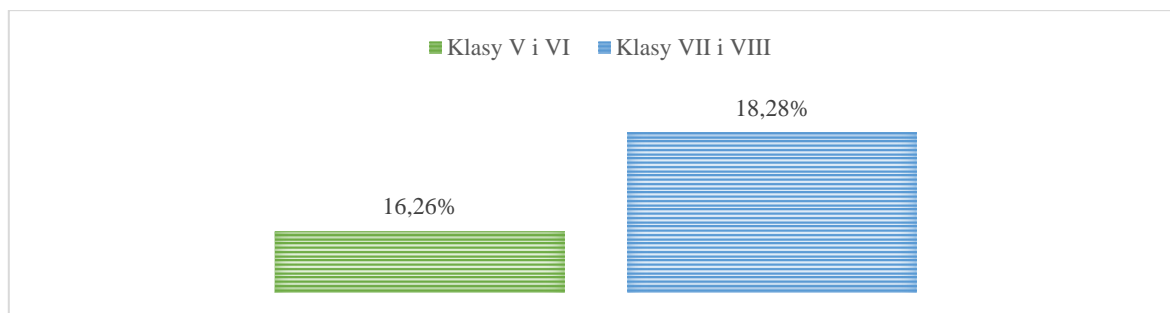
Reasumując, w zakresie profilaktyki szkolnej, zasadnym będzie podejmowanie następujących działań:

- Prowadzenie programów informacyjno- profilaktycznych podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu, palenia papierosów, czy używania narkotyków. Wysoki poziom wiedzy w tym zakresie jest bowiem niezbędny do podejmowania odpowiedzialnych i świadomych decyzji dotyczących stosowania tego typu substancji psychoaktywnych.
- Organizacja warsztatów profilaktycznych mających na celu uświadamianie uczniów na temat skutków używania substancji psychoaktywnych oraz odpowiedzialności za namawianie do tego innych.
- Wzmacnianie czynników chroniących wśród dzieci i młodzieży takich jak: wzmacnianie postawy asertywnej, wzmacnianie poczucia własnej wartości niezależnej od opinii rówieśników oraz wspieranie pasji i zainteresowań uczniów.
- Prowadzenie programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków/dopalaczy.
- Preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz warsztatów dla młodzieży także zajęcia dla rodziców/prawnych opiekunów, jak również dla kadry pedagogicznej.
- Realizowanie warsztatów dla nauczycieli i wychowawców w zakresie: tworzenia, realizacji, monitoringu i ewaluacji programów profilaktycznych.

III. Problem cyberprzemocy oraz hejtu wśród uczniów

Większość badanych wie czym jest cyberprzemoc. Wiedzę na ten temat potwierdziło 64,53% uczniów klas piątych i szóstych oraz 82,26% uczniów klas siódmych i ósmych.

Osobiste doświadczenie hejtu potwierdziło 16,26% badanych uczniów klas młodszych oraz 18,28% uczniów klas starszych.

Wykres 44. Czy osobiście doświadczyłeś/aś hejtu ?

Wnioski i rekomendacje

Część badań dotycząca zjawiska cyberprzemocy i hejtu wskazuje, iż jest to problem dotyczący również uczniów szkół z terenu gminy Zielonki. Warto zatem pracować z młodzieżą nad wrażliwością wobec cyberprzemocy i hejtu oraz poszerzać ich wiedzę na temat tego jak odpowiednio reagować w sytuacji zetknięcia się z tym zjawiskami. Nauczyciele i rodzice powinni informować gdzie zgłaszać się, gdy jest się ofiarą lub świadkiem działania cyberprzemocy.

Należy także zwrócić uwagę, że kilku uczniów deklaruje zawieranie znajomości przez Internet. Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna zatem obejmować zagadnienia radzenia sobie z zaskakującymi czy też niebezpiecznymi zachowaniami nieznanymi osobom spotkanych w sieci. Ponadto istotnym jest uświadamianie na temat zagrożeń istniejących w Internecie, gdyż wraz z wiekiem zmienia się cel wykorzystywania sprzętów elektronicznych i uczniowie zaczynają coraz częściej przeglądać portale społecznościowe, strony poświęcone rozrywce oraz uczestniczyć w grach wirtualne światy. W związku z tym ważne jest poznawanie zasad racjonalnego korzystania z mediów, ochrony swojej prywatności i danych osobowych.

Reasumując powyższe, w ramach działań profilaktycznych zaleca się:

- Realizowanie programów profilaktycznych z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, poszerzenie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych.

- Przekazywanie informacji na temat niebezpieczeństwa, jakim jest zawieranie nowych znajomości w Internecie.
- Realizowanie projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej z naciskiem na cyberprzemoc i hejt. Ważnym jest podejmowanie działań ukierunkowanych na poszerzenie wiedzy na temat zagrożeń związanych z cyberprzemocą i hejtem oraz kształtowanie od najmłodszych lat wrażliwości wobec takich zjawisk. Posiadanie takiej wiedzy sprawi, że uczniowie nie będą obojętni wobec takich form przemocy, a co więcej będą potrafili w odpowiedni sposób na nią zareagować.
- Przekazywanie informacji na temat organizacji czy serwisów internetowych pomagających w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą.

BIBLIOGRAFIA

Spis publikacji

1. CBOS, Młodzież 2018, Warszawa 2019
2. Gajos-Kaniewska. D, NIK: Polska przegrywa walkę z dopalaczami, 2017
3. Instytut Zdrowia Publicznego, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Praca zbiorowa Zdrowie i jego uwarunkowania. Problem narkomanii i narkotyków w Polsce. Rozmiar trendy i zjawiska, Lublin 2017
4. Kołodziejczyk. J, Agresja i przemoc w szkole, Kraków 2004
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem, Dz.U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226.
6. Sierosławski. J, Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015r
7. Sierosławski. J, Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019r
8. Tracz-Dral. J, Agresja i przemoc w szkołach, Warszawa 2012
9. Zellma. A., Współpraca Policji z rodziną w przeciwdziałaniu cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży – możliwość czy utopia?,

Źródła internetowe

1. <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU2061>
2. <https://unicef-koronawirus.pl/edukacja/5-wskazowek-dla-rodzicow/>
3. <https://www.newsweek.pl/polska/dopalacze-w-polsce-narkotyki-syntetyczne-konopie-uzaleznienie/e7pnhp8>

Spis wykresów

Wykres 1. Podaj swoją płeć.	4
Wykres 2. Jesteś uczniem klasy?.....	4
Wykres 3. Czy czujesz się w swojej szkole bezpieczna(y)?	5
Wykres 4. Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	6
Wykres 5. Czy w stosunku do Ciebie miało miejsce któreś z powyższych zachowań przemocowych?.....	6
Wykres 6. Kogo zawiadomisz w pierwszej kolejności jeśli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?	7
Wykres 7. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	8
Wykres 8. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?	8
Wykres 9. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom dotkniętym przemocą?	9
Wykres 10. Czy kiedykolwiek paliłaś/eś papierosa?	10
Wykres 11. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?	10
Wykres 12. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?	11
Wykres 13. Czy kiedykolwiek piłaś/eś alkohol?.....	11
Wykres 14. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?	12
Wykres 15. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?	12
Wykres 16. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?	13
Wykres 17. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?	13
Wykres 18. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?	14
Wykres 19. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?	14
Wykres 20. Czy rodzice i nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków/dopalaczy?.....	15
Wykres 21. Podaj swoją płeć.	19
Wykres 22. Jesteś uczniem klasy?.....	19
Wykres 23. Jak często obserwujesz zjawisko przemocy w szkole?.....	20
Wykres 24. Czy w stosunku do Ciebie miało miejsce któreś z powyższych zachowań przemocowych?.....	21

Wykres 25. Kogo zawiadomisz, jeżeli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?	22
Wykres 26. Czy uważasz, że możesz porozmawiać z rodzicami na temat swoich problemów?	23
Wykres 27. Czy wiesz jakie instytucje w Twoim środowisku świadczą pomoc dla osób dotkniętych problemem przemocy?	24
Wykres 28. Czy Twoi rodzice wiedzą, że paliłeś/aś? i jaka jest ich reakcja?.....	26
Wykres 29. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy?	26
Wykres 30. Jak oceniasz dostęp do papierosów w Twoim środowisku?	27
Wykres 31. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?	27
Wykres 32. Czy kiedykolwiek piłeś/eś alkohol?.....	28
Wykres 33. Czy Twoi rodzice wiedzą, że piłeś/eś alkohol? i jaka jest ich reakcja?.....	29
Wykres 34. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?	29
Wykres 35. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?	30
Wykres 36. Jak oceniasz dostęp do alkoholu w Twoim środowisku?	30
Wykres 37. Czy znasz w swoim środowisku osoby zażywające narkotyki?	31
Wykres 38. Jak oceniasz dostęp do narkotyków w Twoim środowisku?	32
Wykres 39. Czy rodzice lub nauczyciele rozmawiają z Tobą na temat szkodliwości zażywania narkotyków/dopalaczy?.....	32
Wykres 40. Czy używałeś/eś kiedykolwiek dopalaczy?	33
Wykres 41. Czy znasz konsekwencje zdrowotne używania dopalaczy?	34
Wykres 42. Czy uważasz, że osobiście doświadczyłeś/aś przemocy w szkole?.....	38
Wykres 43. Czy spróbowałeś/aś kiedyś alkoholu i papierosów?.....	39
Wykres 44. Czy wiesz czym jest cyberprzemoc?	41

Spis tabel

Tabela 1. Akty przemocy wśród uczniów klas piątych i szóstych szkoły podstawowej	7
Tabela 2. Czy w wyniku pandemii pojawiły się takie problemy?.....	17
Tabela 3. Jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii?	18
Tabela 4. Akty przemocy wśród uczniów klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej	21
Tabela 5. Czy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?	25
Tabela 6. W jakim wieku po raz pierwszy zdarzyło Ci się wypić napój alkoholowy?.....	28
Tabela 7. Jak często sięgasz po alkohol?.....	29
Tabela 8. Czy w wyniku pandemii pojawiły się takie problemy?.....	36
Tabela 9. Jaki wpływ miała nauka zdalna podczas pandemii?	37